21 MART 1964 Fiatı : 1 Lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

DRAMATİK BİR HAFTANIN BÜTÜN İÇYÜZÜ

UĞUR K.
ÖMÜR BOYUNCA
ZENGİN VE ÇEŞİTLİ
PARA İKRAMİYELERİ
AYLIK
GELİR
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI

Savı : 509 Cilt: X X I X Yıl: 10

Sahibi .
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı: Metin Toker. Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tarık Kakınç (İstanbul). Seyri Özgenel (İzmir) — Dış Haberler **Kısmı:** Halûk Ülman - Magazin Kısmı: Jale Candan. Tüli Sezgin. Bihin Antet. Hüseyin Korkmazgil — İş Alemi : Fasin İnal —Musiki : Daniyal Eriç

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 1 0 61 96

Abone Şartları
3 aylık (1 2 nüsha) 1 0 . 0 0 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1 5 0 0 Lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı fatih
20.3.1964

Fiyatı 1 lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Geçen hafta Başkent son derece hareketin ve bereketli günler yaşadı. Perşembe akşamı Kıbrısta cereyan eden olayların hemen akabinde Bakan» lar Kurulu toplandı ve Başbakan İsmet İnönünün Kıbrıs Meselesiyle ilgili izahatını dinledi, meseleye bir çözüm yolu buldu: Kıbrısta kanlı olaylar zincirine yeni halkalar eklenmesine meydan verilmeyecektir. Nitekim hemen o akşamı Dışişleri Bakanlığında Papaz Başkana iletilmek üzere bir notu hazırlandı. Notanın muhtevası hakkında diğer Garantör devletler, temsilcileri de bilgi edindiler. İngiltere, Amerika, Yunanistan Büyük Elçileri Dışişleri Bakanlığına çağırılarak kendilerine durum anlatıldı. Her devlet temsilcisinin davranışı farklı oldu.

Ankarada "Dramatik Hafta"yı en yakından izleyenler gene AKİS ekinleri oldu. AKİS'çiler Kıbrıs Meselesinin bütün cepheleri üzerinde ayrı ayrı durdular ve kapalı kapılar arkasında cereyan eden müzakerelerin esasını öğrenmek fırsatını elde ettiler.

YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın baş tarafında bulacağınız "Kıbrıs" başlıklı yazı yorucu bir çalışmanın mahsulüdür ve hiç bir yerde okumak imkânına sahip olamayacağınız perde arkası safahatı nakletmektedir.

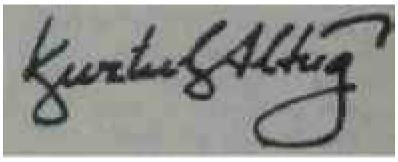
Geçen hafta bu sütunlarda okuyucularımızı sevindirecek bir haberimiz vardı. İlgi ile karşılanan AKİS'in Yazı Serisini tarihi kıymeti haiz bir eser haline getirmek arzumuzdan bahsetmiş ve AKİS'e en az altı ay süre ile abone olacaklara nefis birer cilt kapağı hediye edeceğimizi yazmıştık. Şimdi bu hususu bir kere daha açıklamakta fayda görüyoruz.

AKİS'in Yazı Serisini muhafaza edecek cilt kapakları Ankaranın en mükemmel matbaası olan Ajans-Türk Matbaasında hazırlanacak ve en az altı aylık abone olanlara yazı serisinin bitiminde bedava verilecektir. Halen en az altı aylık abonmanları olan okuyucularımızın hakları da mahfuz tutulmaktadır. Onlara da cilt kapaklarım yazı serisi tamamlanır tamamlanmaz göndereceğiz. Şimdi bu fırsattan faydalanmak isteyen okuyucularımıza-zevkli bir iş düşmektedir. Süratle AKİS'e abone olmak.

Bu arada bir hususu da hatırlatmak isteriz. AKİS'in tam orta kısmında yer alan bu tarihi yazı serisi ilerde son derece şık bir cilt kapağı ile süslenecektiir. Bu bakımdan AKİS okuyucularının AKİS'in ortasında yer alan sekiz sayfalık ilâveyi özel bir itina ile saklamaları gerekmektedir.

Abone muamelelerini tamamlamakta gecikmeyiniz ve yazı serisini iyi muhafaza ediniz. Zira ilerde bu seri Türk-Yunan münasebetlerine tutulan kıymetli bir ışık olacaktır

Saygılarımızla.

içindekiler

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 21 Mart 1964 Sayı: 509 Cilt: XXIX

YURTTA OLUP BİTENLER

Türk Ordusu bir tatbikatta
Hazır ve kuvvetli.

Millet

Kritik günler

Bu hafta Türkliyede herkes, kritik günler yaşamakta olduğumuzun farkındadır. Kıbrısa bir çıkartma, bütün muhtemel neticeleriyle birlikte pekâlâ kaabil hale gelebilir. O takdirde, askerlerimizin Adaya, oradaki türklerin imdadına gönderilmesinde tereddüt edilmeyecektir. Buna' mukabil daha kuvvetli bir ihtimal, şimdiye kadar çeşitli sebeplerden ötürü işi savsaklamış olanların süratli ve tesirli kararları nihayet almaları, barışın korunması gayretlerinde bize yardımcı olmaları, Kıbrısta güvenliği temin etmeleridir. Bu sağlandığı takdirde bir konferans masasının başında daha salim kafayla Adanın kesin statüsünü aramak mümkün olacaktır.

Hadiselerin kritik bir noktaya geldiği bu haftanın önemli hadisesi Türkiye Büyük Millet Meclisinde bütün partilerin ve siyasî grupların Hükümetin arkasında bir, beraber vaziyet almalarıdır. Bu, Kıbrıs ihtilafının patlak vermesinden bu yana ilk defa olarak, gerçekleşmektedir. Partiler politikanın yürütülmesindeki ihtirazî kayıtlarını muhafaza etmektedirler. Ama Meclis İnönü Hükümetine, gerektiği takdirde müdahale etmek yetkisini vermiştir. Bu, böyle bir yetkinin her halde suistimal edilmeyeceğine dair Meclisin varmış olduğu bir güven hissinin neticesidir. Karara hiç bir milletvekili ve senatörün mühalif kalmamış olması, pek az sayıda çekimser oyun çıkması Kıbrıs Politikasını bir millî politika haline getirmeye yetmiştir.

Meclisin gösterdiği tesanütle birlikte memleketin dört bir tarafında da mitingler bu hafta, kütlelerde biriken hislerin açığa çıkmasının fırsatını vermiştir. Halkın ve bilhassa, gençlerin ne kadar dolu, ne kadar neyecanlı bulunduklarını farketmemek imkanı yoktur. Bu da göstermektedir ki eğer bugüne kadar Türkiye sakin ve sessiz kalmışsa bu, bilhassa Hükümetin gayretlerinin neticesi olmuştur. Hükümet, hislerin alevlenmemesi için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Fakat Güvenlik Konseyi Kıbrısa bir Barış Kuvvetinin gönderilmesini kararlaştırdıktan sonra Makariosun can havliyle giriştiği son tedhiş hareketleri bardağı taşıran damla olmuştur. Türk umumî efkârı ancak Makariosa verilen kesin nota. ile sükûnet bulmuş ve Adadaki ırkdaşlarımızın yalnız olmadıkları inancına kavuşmuştur. Bu inanç kalplere serinlik getirmiştir.

HAFTANIN İÇİNDEN

1 Hadisenin 3 Hikâyesi

Metin TOKER

Bundan yirmiiki, yirmiüç sene evvel Türkiyede gene böyle isterik sayhalar yükseltilmekteydi. Çok kimsenin nazarında İkinci Dünya Harbi kıvamına gelmişti ve o taraftan veya bu taraftan savaşa katıldığımız takdirde elde edemeyeceğimiz nimet yoktu. Adalar, Irak, Suriye hep bizim olacaktı. İsmet İnönü böyle bir adımı atması için çok zorlanmış, türk tarihi bakımından bu kadar önemli bir fırsatı kaçırdığından dolayı kınanmış, kararsızlıkla, tereddütle, çekingenlikle, hatta korkaklıkla suçlanmıştır. Almanlarla birlikte harbe girdiğimiz takdirde bir rus peyki olacağımız. Müttefikler lehinde zamansız bir vaziyet aldığımızda rus orduları tarafından kurtarılacağımız anlaşıldıktan sonra dahi bu memlekette İsmet İnönüye «Harbe girmemek suretiyle Türkiyenin erkekliğini öldürdü» diye hücum edenler olmuştur.

Bugün, «Türk Ordusu Kıbrısa!» diye bağırılıyor. Kütlelerin heyecanını ve ruh haletini anlamak kabildir. Sokaktaki Adamın en sakininde bile bıçak kemiğe dayanmıştır ve gösterilen bunca sabrın, iyi niyetin ve anlayışın mukabelesiz bırakılması, bir fodul papazın küretini devam ettirmesi, yedi düvelin ona Hanyâyı-Konyayı göstermekte aciz kalması hisleri en taşkın hale getirmiştir. Kütleler, sonun ne olacağını düşünmekle mükellef değillerdir. Onlar, birden parlayan ateş, birden coşan sel gibidirler. Madalyonun öteki yüzünü memleketin sorumluları ve onlarla birlikte akılbaşında, uyanık, basiretli, nislerinin esiri olmamaya çalışan aydınları düşünürler. Bundan dolayıdır ki sokaktan gelen seste şaşılacak bir şey yoktur ama bir takım çevrelerin ucuz «Biz alçak değiliz! Bizim şerefimiz var! Kalkın ey ehli vatan!» edebiyatı yaparak isteriyi körüklemeleri kolay anlaşılır bir davranış değildir.

Ancak, şunun bilinmesinde fayda vardır: Türkiye kararını, memleketin içinde veya Kıbrısta türk cemaati tarafından yaratılacak bir havaya uyarak vermeyecek, sadece yüzbin değil, otuz milyon türkün mukadderatının, şeref ve haysiyetinin, hatta hayatının bahis konusu olduğu gerçeğini hatırından hiç çıkarmayacaktır.

Kıbrısa bir müdahalenin manasını iyi bilmek lazımdır. Görünen şudur ki haklılığı aşikar bir çıkarmaya mecbur bırakıldığımız takdirde, ifade ettikleri bütün memnunauzluğa rağmen Amerikanın ve Rusyanın, elimizi çekmemeleri kuvvetle muhtemeldir. İngiltere, üzerindeki bir yükten kurtulduğu için sevinecektir. Yunanistan sahiden harekete geçecek midir, geçmeyecek midir, belli değildir. Kopardığı gürültünün, türk kuvvetleriyle tek başına karşı karşıya kalmak şıkkı doğduğunda, iğne yemiş balon gibi sönmesi de kabildir, deliliğini sonuna kadar götürmesi de. İki halde de çekinilecek bir şey yoktur.

Fakat, Kıbrısta bir türk ordusu! Bunun, bir arı kovanına el sokmaktan farkı var mıdır? Diyelim ki bütün ikmal işleri mükemmel yürüdü ve bu seferin korkunç maddî külfeti karşılandı. Askerlerimle Adada çiçekle karşılanmayacaktır. Makariosun çeteleri Yeşil Adayı türk askerine bir kızıl cehennem yapmak işin ellerinden Belen hiç bir şeyi artlarına koymayacaklardır. Türk birlikleri mukabele edecekler, ateş açacaklar, öldürecekler, yakacak ve yıkacaklardır. Makariosun, yunanlıların ve ellerindeki propaganda mekanizmasının biri bin yaparak koparacakları feryadı güzlerinizin önüne getirebiliyor musunuz? Hakti davamızın bir anda haksız hale gelmesi, aranan siyasî hal çaresini, bizim bakımımızdan kolaylaştırır mı? İngilizler bir tarihte Adada onbinlerle asker bulunduruyorlardı. Çete savaşı onların hepsini ve Londrayı canından bezdirmiş, bütün imkânlarına rağmen Adayı öyle sükûna kavuşturmanın mümkün olmadığını göstermiştir.

Hiç bir sorumlu türk, madalyonun o yüzünü dikkat nazarına almadan harekete geçemez. İsmet İnönü gibi bir tecrübeli siyaset adamını zorlayabileceklerini sananlar aldanmaktadırlar.

Ama aynı şekilde aldanmaktadırlar, eğer mevcudiyet! aşikâr bu güçlükleri İsmet İnönünün her hal ve şartta harekete geçmesini mutlaka önleyecek kesin imkânsızlıklar sananlar varsa.. «İnönü müdahale etmez!», «İnönü müdahale edemez!» yolunda dostlarımıza ve müttefiklerimize hâkim olabilecek bir düşünce Yakın Doğuda tarifsiz ihtilâtlara bir anda yol açabilir. Bir hareketin bütün cephelerini düşünmek başka şeydir, o hareketi göze alamamak başka şeydir. İnönü'ye hem amerikalılar, hem ruslar bir müdahaleden memnun olmayacaklarını söylemişlerdir. İnönü onların ikisine de «Ben de memnun olmayacağım!» cevabını vermiştir. Devlet adamlarını yapmaktan memnun olmayacakları, ama yapmadan yapamayacakları hareketlere mecbur etmemek lâzımdır.

İnönü kafası kızıp «Haydi çıkalım!» diyecek veya suni şartlara esir olacak adam değildir. Ama, «Bir çıkarma kaçınılmaz hal alırsa Adaya çıkacağımı biliniz» diyorsa bunun bilinmesinde fayda vardır. Nihayet türk kuvvetleri bir taksim hattını Adada süratle gerçekleştirirler, bizim köylerimizi beriye alıp rum köylerini öteye iterlerse fiilî bir durum kendiliğinden teessüs eder. Böyle bir durum üzerinde açılacak konuşmaların başarıya ulaşması elbette ki daha kolay olacaktır.

Kıbrıslı rumlar Güvenlik Konseyinde «Türkiyenin tek taraflı müdahale hakkı kalkmıştır» diye feryat ediyorlar. Bu, hamamda şarkı söylemekti)*. Aksine, Güvenlik Konseyi her kararında bize bu hakkı tanıyan garanti anlaşmalarının mevcudiyetini kabul etmiştir ve ona atıflar yapmıştır. O bakımdan, rumların davranışı hiç kimseyi hiç bir yere götürmez.

Bugün üzerine politika bina edilebilecek vesika, Türkiyenin Makariosa verdiği notadır. Oradaki hususlar yerine getirildiği takdirde barış yoluyla bir hal çaresi aranılabilir. Türkiyenin bir maceraya atılmaya hiç niyetli olmadığı, buna mukabil sorumsuz çevrelerden gelebilecek her macera hevesine mukavemet edebilecek kadar kuvvetli ve sağlam bulunduğu bilinmelidir.

Çalan saat, herkesin aklını başına alması saatidir.

Kütlelerin gösterilerine rağmen dikkatli, İhtiyatlı, hesaplı ve basiretli bir politikada devam edileceğine dair memleketin bir çok önemli çevresinde hakim kanaat iş hayatında ve gündelik hayatta büyük dalgalanmalara sebebiyet vermemiştir. Büyük makinelerin çarkları eskisi gibi dönmekte devam etmektedirler.

Fakat Kıbrıs İşinin, bu kadar önemli ve âcil meselemizin bulunduğu bir sırada karşımıza çıkmış olmasının memleket için büyük bir talihsizlik teşkil ettiğini görmemek imkânı var mıdır ki?

Kıbrıs

Godot'yu beklerken

(Kapaktaki hafta)

Geçen haftanın sonundaki cuma akşamı Ankaradaki Devlet Konser Salonunda iki italyan piyanistin resitali vardı. Salon pek kalabalık değildi. En çok göze çarpanlar elçilerdi. Bunların arasında Rus Büyük Elçisi Rijov da vardı. Saatlerin 20.30'a yaklaştığı sırada bütün gözler kapıya çevrildi. İsmet Paşa resitali dinlemeğe gelecek miydi, gelmeyecek miydi? Başbakan iki eli kanda bulunduğu zaman dahi, kendisi için tek dinlenme imkanını teşkil ettiği için konserlere geldiği bilindiğinden konu merak uyandırmaktaydı. Bir gece evvelki dramatik hadiseleri bilenler İsmet Paşanın o gece de ziyadesiyle meşgul olduğunu biliyorlardı. Ama acaba gelecek miydi?

Konser saat 20'30da başladı. Başbakan İnönü görünmedi. Arada, salonun koridorunda bir Bakanlar Kurulu toplantısının yapılmakta olduğu haberi duyuldu. Bu heyecanı büsbütün arttırdı.

Zira o cuma akşamı Türk Ordusunun Kıbrısa bir çıkartma yapması bekleniyordu.

Bakanlar Kurulunda

Hadiselerin başlangıcını Perşembe günü öğleden sonra yapılan bir Kabine toplantısı teşkil etti. Güvenlik Konseyi bir kaç gün önce Adaya bir Barış Kuvvetinin gönderilmesi yolunda karar almıştı. Karar suretinde garanti anlaşmalarına atıf yapılıyor, fakat kuvvetler gelinceye kadar Adada güvenliğin muhafazası görevi Kıbrıs Hükümetline veriliyordu.

Makarios bunu kendine göre tefsir etti. Fazıl Küçük ve Türk Bakanlar bir taktik hatası yaparak Hükümetten, çekilmişlerdi. Onun için meydan Papaza kalmıştı. Papaz biliyordu ki

Raymond Hare — Sir Denis Allen

Soğuk duş!

Feridun Cemal Erkin

Salvo

Barış Kuvveti geldikten sonra herkesin gözü önünde türklere saldırması kolay olmayacaktı. Şimdi eline bir fırsat geçiyordu. Adına "Devletin meşru kuvvetleri" dediği çetecilerini "Türk silâhlı asileri" diye dünyaya takdim ettiği Türk Cemaatinin üzerine sevketti. "Devletin meşru kuvvetleri", türk bölgesinde, türk evlerinde, türk okullarında, türk camilerinde silâh arıyorlar ve asileri silâhlarından tecrit ediyorlardı. Kendilerini korumak için tek vasıtaları olan bu uydurma silâhlarım "Devletin meşru kuvvetleri"ne kaptırmak istemiyen türklerin yuvalandıkları noktalar bazukalar ve havan toplarıyla dövülüyordu. Rumlar türkleri merhametsizce öldürüyorlar ve sonra bunu gazetelerinde ve resmî tebliğlerinde "Devletin meşru kuvvetlerinin silahlı türk âsilerini yok ettikleri" tarzında ilân ediyorlardı. Ölüm vakalarına yağma, soygunculuk ve ırza geçme vakaları da katılmakta gecikmedi. Sanki bir başka İzmire gene yunan kuvvetleri çıkmıştı. Makarios bütün füturu bir yana bırakmış, elini çabuk tutarak Barış Kuvveti gelinceye kadar işini tamamlamağa çalışıyordu.

Bakanlar Kurulu perşembe günü öğleden sonra yaptığı toplantıda Kıbrıs Meselesini görüştü. Başbakan İsmet İnönü Bakanlar Kurulu üyelerini Kıbrıs konusunda tenvir ettikten sonra Kıbrısta devam edegelen katliamın durdurulması için düşündüğü tedbiri

söyledi: Eğer şartlar arzu edilen istikamette değişmezse andlaşmalar muvacehesinde Türkiyenin bir müdahale hakkı bahis konusu olacaktı. Başbakanın bu izahatı ve alınacak tedbirler Bakanlar Kurulu üyeleri tarafından tasvip gördü. O toplantıda bir nota hazırlanması ve bu notanın en kısa müddet içinde Papaz Başkana ulaştırılması karar altına alındı. Makariosa gönderilecek olan nota Dışişleri Bakanlığında hazırlandı.

Papaz Başkana gönderilen notada, anlaşmazlığın Birleşmiş Milletlerdeki geçirdiği gelişmelere kısaca değiniliyor ve sonra Türkiyenin Kıbrıstaki yüzbini aşkın soydaşının hayat, refah ve güvenliğini korumakla görevli olduğu belirtiliyordu. Barışa bağlılığını her vesile, ile ispat etmiş olan Türk Hükümeti ve Türk Milleti bugüne kadar cereyan eden kanlı olayları derin bir üzüntü ve heyecan içinde fakat devamlı bir soğukkanlılıkla izlemişti. Fakat son günlerde türklere karşı girişilen tecavüz hareketinin bütün insanlığı isyana yöneltecek bir nitelik kazanması Türkiyenin, dünya kamu oyunda övülen ılımlı tutumunun yeniden gözden geçirilmesini gerektiriyordu. Bu inançla Türk Hükümetli Makariostan, Kıbrısta türk topluluğuna karşı girişilen tek tek ya da toplu bütün tecavüzlerin, kıtal, yağma, soygunculuk, kundakçılık, ırza tecavüz, işkence gibi fiillerin derhal durdurulmasını, Adanın her tarafında derhal ateş kesilmesini ve mevcut ateş-kes anlaşmalarına uyulmasını, türk halkına uygulanan muhasaranın kaldırılmasını, hareket, ulaştırma ve haberleşme hürriyetinin derhal ladesini, alınmış türk rehinelerinin vakit geçirilmeden geri verilmesini istiyordu. Aksi takdirde. Türk Hükümetinin saran kesindi: Her ne pahasına olurla olsun 16 Ağustos 1960 tarihli Garantı Andlaşması gereğince sahip olduğu tek başına müdahale hakkını kullanacakta.

Elçiler Bakanlıkta

Natanın tercümesi ancak gece yarısına doğru tamamlanabildi. Bir sureti Yunan Kralı Polün cenazesinde bulunmak üzere Atinaya gitmiş o-

Papandreu

Delinin attığı taş

Biz ve yunanlılar

Kıbrıs anlaşmazlığının en iyi hal çaresinin ancak Türkiye ve Yunanistan arasında, görüşme yoluyla bulunabileceğini söylemek bir kehanet değildir. Makariosun Yunanistanın, Fazıl Küçüğün Türkiyenin kontrolundan zaman zaman çıktıkları, kaçtıkları, aşırılık yollarına saptıkları doğrudur. Ama Ankara ve Atina Hükümetleri işi sıkı tutarlarsa, iyi niyetle ve demagojiden uzak olarak meseleyi ele alırlarsa arzularını Kıbrıtaki türk ve ram cemaatlere kabul ettirmeleri imkansız sayılamaz. Nihayet Adalı rum cemaatin gözünün Atinada, türk cemaatin gözünün ise Ankarada olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu rabıtanın yanında iktisadi ve mali bir çok başka bağ da vardır ki gerekirse iki büyük memleket bunların her birinden faydalanabilir.

Ancak, Türkiye ve Yunanistan bir masanın başına oturduklarında, eğer gerçek ve ciddi bir netice elde edilmek isteniliyorsa iki taraf adına konuşacak kimselerin hareket serbestisine sahip olmaları lâzımdır. Türkiyede Hükümetin böyle bir durumu vardır. İnönü, sözü söz olarak telâkki edilebilecek bir güce sahiptir ve bir karara vardı mı onu memleketine kabul ettirebilecek haldedir.

Ama Yunanistan? Ama Papandren?

Komşumuz ve onun Başbakanı hakkında bu kadar iyimser olmak imkanı mevcut değildir. Gerçi Papandreu Mecliste kuvvetli bir çoğunluğa dayanan ve seçmenin vizasını yeni almış bir iktidarın başındadır. Fakat Kıbrıs İşinde tuttuğu yol ve körüklediği cereyanlar öyle coşkun ve tehlikeli hisleri harekete getirmiştir ki şimdi Başbakanın kendisini bunlar altında ezik hissetmemesi son derece zordur. Bunun yanında Yunanistanın hiç bir zaman ciddi bir milli birlik manzarası göstermediği, yunanlıların hep birbirini yediği ve kütlelerin ancak aşırılıkta birleşebildiği unutulmamalıdır. Karamanlis ve arkadaşları bu milleti refahta, saadette, kalkınmada ve ilerlemede bile birleştirememişlerdir. Böyle bir durumda Türkiye ile Yunanistan başbaşa, Kıbrıs Meselesi kadar çetrefil bir konuda bir sıhhatli hal çaresini nasıl bulabilirler?

Böyle bir yolun açılmasını isteyenlerin başında iki memleketin dostu ve Batı Blokunun lideri Amerika vardır, Amerika hâdiselere arzusunun değil, gerçeğin gözleriyle bakmalıdır. Eğer Yunanistanın bu durumunun konuşmalarda kendisi için bir avantaj olabileceği sanılıyorsa, bize dönülüp de "Canım, onun halini görüyorsunuz! Adamın işini biraz kolaylaştırmak lâzım. Hafiften bir iki tâviz verseniz o da kendi umumi efkârına daha kolay hâkim olabilse" denilebileceği ve İsmet Paşanın bunu kabul edebileceği hesaplanmıyorsa fena halde yanılınıyor demektir,

Kıbrıs İşini Türkiye ve Yunanistan başbaşa halledeceklerse Papandreunun İnönü vaziyetine gelmesi lâzımdır. Yoksa, İnönü için memleketi bir "Yunanistan Havası"na sokmak işten bile değildir ve böyle bir hava bir günde yaratılabilir. Ondan sonra da İnönü Amerikalılara "Türkiyenin halini görüyorsunuz. Ben bunlara nasıl söz anlatabilirim?" diyebilir.

Ama bunlar, bizim rağbet ettiğimiz usûller değildir. Gönül isterdi si bunlara Papandreu da itibar göstermesin,

Kıbrıs İşini bir yanma Makariosu, diğer yanına Grivası alarak haletmeye kalkışan bir yunan Başbakanının kendi memleketinde, İstese de, bir bataktan çıkamaz hale gelmesinde şaşılacak bir taraf yoktur.

Eee, o zaman bu Başbakan nasıl ciddi ve tesirli bir muhatap olarak telakki edilebilir? Papandreu önce suları tahrik ettiği cereyanın aksi istikametinde akıtmak hususundaki iyi niyetini göstermelidir.

Böyle bir gayret ise henüz ufukta görülmüyor.

lan Makariosun vekili Kleridise verilmesi için Lefkoşe Büyük Elçimiz Mazhar Özkola talimatıyla birlikte ve şifreli olarak tellendi. Hükümetlimiz durumdan iki diğer garantör, İngiltere ile Yunanistanın ve Amerikanın haberdar edilmesini kararlaştırmıştı. Mazhar Özkol, notayı sabahın dördünde Fazıl Küçüğe gösterdi, altıda Kleridise verdi. Ankarada ise Amerika Büyük Elçisi saat 24'de Dışişleri Bakanlığına davet olundu. Bunu sırasıyla İngiltere ve Yunanistan Büyük Elçileri takip etti.

Amerikalı Raymond Hare notanın metnini endişeli bir yüzle okudu, Hükümetinin tavsiyesinin itidal ve basiret yolundan ayrılmamak olduğunu tekrarladı ve ihtiyatsız bir hareketin tarifsiz ihtilâtlar yaratabileceğini belirtti. Feridun Cemal Erkin:

"— Bunu bana mı söylüyorsunuz Mister Ambassador?" dedi. Amerika Büyük Elçisi türklere hak verdiğini belli eden bir işaret yaptı. Türkiyenin elinden gelen kolaylığı gösterdiğini cümle âlem gibi Amerika da biliyor ve takdir ediyordu..

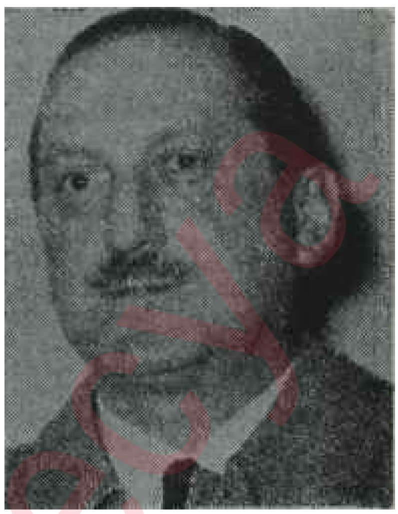
Raymond Hare, Bakanlıktan ayrılırken yolunu kesen gazetecilere biç bir şey söylemedi. Fakat evine gidip yatağına da girmedi. Mesai arkadaşlarıyla birlikte sabaha kadar çalıştı ve durumu Washington'a bildirdi. Büyük Elçi Feridun Cemal Erkinden notanın muhtevasının hemen açıklanmamasını rica etmişti. Nitekim Türkiye Hükümeti notayı, ancak nota Kleridisin eline vardıktan sonra açıkladı.

O gece Dışişleri Bakanlığına çağrılan ikinci Büyük Elçi İngilterenin tem silcisi Sir Denis Allen oldu. Sir Denis Allen evvelâ bulunamadı. O gece İsviçre Büyük Elçisinin bir daveti vardı.

Görünen köy

O kadar emeklerce yaşatılmaya çalışılan Türk-Yunan dostluğunun kuruluş günlerinde, 30 Ekim 1930 tarihinde, iki devlet arasında imzalanan "İkamet, ticaret ve seyrisefain mukavelesi" bu haftanın başlarında Türk hükümeti tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. Gerçekte Dışişleri Bakanlığının bu konuda yaptığı bir açıklamada da belirtildiği gibi, bu mukavele imzalandığı tarihten bu yana uzun bir süre geçtiği için günün şartlarına uymuyordu ve beş-altı yıldır da, yürürlükten kaldırılması düşünülmekteydi. Hattâ Karamanlis Hükümetinin bu dostluğu devam ettirmek için arzulu olduğu günlerde yunanlılar ve bilhassa Averof bu konuyu görüşmelerde ön plana almaktaydılar. Bu bakımdan, 1930 Türk-Yunan mukavelesinin yürürlükten kaldırılması haberi ilgili kimseler, özellikle yunanlı dostlarımız için bir sürpriz olmamıştır.

Yürürlükten kaldırılması kararlaştırılan mukavele, yakın komşumuz Yunanistanın Türkiyede yerleşmek isteyen uyruklarına bazı önemli haklar veriyordu. Bunların başında Türkiyeye serbestçe girme, Türkiyede oturma ve yerleşme ve ticaret yapma hakları gelmektedir. Bu hakların tabi! bir sonucu olarak, Türkiyeye yerleşen yunanlı dostlarımız, özellikle İstanbulda, hiç de küçümsenemeyecek servet sahibi olmuşlar, mal mülk edinmişlerdir. Bu konuyu iyi bilen çevrelere göre, Türkiyede 1930 mukavelesinden faydalanarak yaşayan, haaytlarını kazanan ve Allah ne verdiyse, dünyalık sahibi olan yunanlıların sayısı 10 bin dolaylarındadır.

Averof

Dünyanın her tarafından yabancıların bir başka ülkede oturmak, mal mülk sahibi olmak, ticaret yapmak ve çalışmak haklan milli kanunlarla sınırlanmıştır. Devletler tatbikatta, ülkelerine yerleşmek için gelen yabancılarla sadece gezmek için gelenler arasında bir ayırma yaparlar ve yerleşmek için gelenler hakkında daha sıkı sınırlamalar koyarlar. Bundan başka, ülkelerine girmesini çeşitli bakımlardan uygun görmedikleri yabancıları sınırları içine almamaya da yetkilidirler. Başka bir devletin ülkesinde yaşayan yabancılar seçmek, seçilmek, siyasi parti kurmak ve benzeri siyasi hakları ve kamu haklarını kullanamazlar. Mal mülk sahibi olmak, ticaret yapmak ve çeşitli iş kollarında çalışmak gibi hususi haklara gelince, bunlar, devletler arasındaki karşılıklı anlaşmalar ve milli kanunlarla düzenlenir. 1930 mukavelesi, Türkiyedeki yunanlılarla Yunanistandaki türklere geniş husussi haklar tanıdığı için, yeryüzünde bu konuda yapılan en liberal anlaşmalar arasında sayılabilir.

Ancak, 1930 yılından sonra çıkan kanunlar, kamu yararıyla yakından ilgili bazı hususi hakları gittikçe yalnız türk vatandaşlarına vermekte, hele çalışma hakkı artık özel hukuk filanından kamu hukuku alanına geçmek yolunu tuttuğu için gittikçe daha sıkı kayıtlara tâbi tutulmaktadır. Diğer devletlerle daha yeni tarihlerde yapılan ikamet ve ticaret anlaşmalarında bu kayıtlamalar dikkatle gözönünde . tutulmakla beraber ,1930 mukavelesi hep eski şekliyle kalmış, bir türlü yeni şartların ışığında gözden geçirilmemiştir. Bu mukavelenin feshi, şimdi Türk ve Yunan hükümetlerine bir masa başına oturup yeni bir anlaşma yapmak fırsatını vermektedir. Yayınlanan bildiride de söylenildiği gibi, Türk hükümeti buna hemen hazırdır.

Şimdi Türkiyeede yaşayan bütün yunanlıların durumu, Yunanistanla yapılacak bu görüşmelere bağlıdır. Eğer Yunanistan böyle bir görüşmeye yanaşmaz, ya da Türkiyenin istediği bazı. şartlan kabul etmezse, o zaman, aramızda yaşayan yunanlı dostlarımız gerçekten çok güç bir duruma düşebilirler, güzel İstanbulu ve canlarının yongası mallarını geri Bırakıp Yunanistana gitmek zorunda kalabilirler. Bunu önleyecek, engel olacak hiçbir devletler hukuku kuralı yoktur.

Davetliler arasında bazı Hükümet üyeleri de bulunuyorlardı. Fakat bunlardan ancak Köy İşleri Bakanı Dr. Lebit Yurdoğlu dâvete icabet edebildi. Mamafih, tombul Bakan, sofrada Kabine arkadaşlarının payına düşecek lezzetli yemekleri de mideye indirmek suretiyle Sefirenin "Ah, yemeklerim yenmedi" tarzında bir üzüntüye kapılmasını kahramanca önledi: İngiltere Büyük Elçisi ise geç vakit ele geçirildi ve Bakanlığa çağrıldı.

Sir Denis Allen, notayı daha sakin okudu. Müdahalenin anlaşma hudutları içinde kalıp kalmayacağını sordu. Kabinede bu nokta görüşülmüştü. Adada güvenlik şu veya bu yoldan - meselâ Barış Kuvvetlerinin gelmesiyle- sağlandığında Türk Kuvvetleri, görevleri bitmiş olarak Türkiyeye dönecekerdi.

Feridun Cemal Erkinin kabul ettiği son Büyük Elçi Yunan temsilcisi Pumpuras oldu. Pumpuras saat 01.45 de davet olunmuştu. Heyecanlı ve endişeliydi, «Bunun neticelerini düşündünüz mü?"' dîye sordu. İmâ etmeli istediği, Yunanistanın harp edeceği idil Türkiye Dışişleri Bakanı herşeyin düşünülmüş olduğunu kesin ve soğuk bir tarzda belirtti.

Cuma gecesi, işte böyle bir perşembe gecesinden gelindiği içindir ki italyan piyanistlerin resitali heyecanlı bir hava içinde başladı ve devam etti.

Dağları bekleyen korku

Türk notası gerçek mahiyetiyle dünyanın dört bir bucağında akisler ve tepkiler yarattı. Atinada hakim olan şaşkınlık ve panik oldu. Papandreu şayanı hayret bir hafiflikle Makarlos ve . Grivasla birlikte toplandı, üç ahbap çavuşlar durumu görüştüler. Makarios türklerin blöf savurdukları, Adaya çıkmaya cesaret edemeyecekleri kanısını savundu. Güvendiği, ruslardı. Rusların buna müsaade etmeyeceklerini sanıyordu. Buna mukabil Papandreu türklerin notası resmen reddedilmekle beraber ültimatom mahiyetini taşıyan hususların uygulanmasına dikkat etmek gerektiğinde karar kıldı. Yunan Başbakanı, rumlar harekâtı devam ettirdikleri takdirde türklerin Adaya çıkacaklarından emindi.

Nitekim bunda yanılmıyordu.

Grivas işe buruktu. Kıbrısın asıl mücahidinin kendisi olduğuna inanıyordu. Halbuki yerini Makariosa kaptırmıştı. Yunanistana hakim olmak hayâli ile Atinaya gelmiş, orada da dikiş tutturamamıştı. Şimdi Makarios kendisini Yunanistan Başbakanlığına hazırlıyordu ve bunu hem Papandrdu. hem de Grivas bilmekteydiler. Genç Konstantinin altındaki taht sallandığı takdirde ise, Makarios Yunanistan Cumhurbaşkanlığının tabii adayı pozunu takınacaktı. Türk notasının - saslarının uygulanması ve Türkiyeye bir çıkartma yapması fırsatının verilmemesi, İlk Atinada kararlaştırıldı. Sonradan Amerika da hem Atina nem Lefkoşede gerekli tazyiki yaptı. Kıbrısta ateş durdu ve şu satırların yazıldığı ana kadar tekrar başlamadı. **Buna** rağmen **İngiltere,** o kritik **cuma** akşamı Türkiyeden resmen gece Adaya bir çıkartmanın yapılması emrinin Türk Ordusuna verilip verilmeyeceğini sordu, Türk. Kabinesi toplantı halindeydi ve notanın neticelerini gözden geçiriyordu. Bu neticeler tatmin edici bulundu. Çıkartma için şimdilik alt sebep yoktu.

Kuvvetler ne yapacak?

İnönü pazartesi günü Meclise gitti ve Meclisten, gerektiği takdirde bir çıkartma yapmak için siyasî yetkiyi aldı. Yetki hukukiden ziyade siyâsîdir, zira işin aslında Hükümet buna selâhiyetlidir. Fakat Meclisin, bütün, parti mülâhazaları dışında İnönü Hükümetinin arkasında birleşmesi Tirkiyedeki "Bu işin bir an önce bitirilmesi" arzusunun ne kesif bir hal aldığının delilini teşkil etti.

Adada Barış Kuvveti gelinceye kadar ve Barış Kuvveti geldikten sonra sükunet devam ettiği takdirde Türkiye herşeye hazır olarak bekleyeçektir. Türkiye için esas, Barış Kuvvetinin gelmesi değil, kan dökülmemesidir. Barış Kuvveti yunan çetecilerine karşı ingiliz, kuvvetlerinin pasif

T.B.M.M. gizli yaptığı celsesinde
Bir elin nesi var çok elin sesi var,

tavrını takındığı takdirde Türkiyenin müdahale hakkını kullanmasını hiç kimse önleyemeyecektir. Güvenlik Konseyi Barış Kuvvetini Adaya iki cemaat arasındaki kanlı çarpışmaları durdurmak için göndermektedir. Yoksa bu kuvvet Kongoda olduğu gibi mahallî hükümetin emri altında ve onun yardımcısı değildir.

Kaldı ki Kıbrısta Hükümetin nasıl teşekkül edebileceği ve nasıl faaliyet gösterebileceği Anayasa hükümlerine bağlanmıştır ve bu Anayasanın dışında, bir cemaatin kendisine hükümet adını vermesinin imkânı yoktur.

Kulağa Küpe...

Bir deli bir taş atar..

Beyazıt Meydanının düzeltilmesi için İhtilâlden bu yana 14 milyon sarfedilmiş. Şimdi, zavallıcığın hiç olmassa eski haline getirilmesi yeniden 9 milyona bakıyormuş.

Bir meydan, bu! Ayni elden güç kurtarılan koca bir memleketi düşününüz..! '

Bir de, "bir türlü düzelemiyoruz" diye suratımızı asıp duruyoruz.

Meclis

Gümbürtü başlıyor

Millet Meclisi Başkan Vekili Ferruh Bozbeyli, başkanlık kürsüsünden "Seslendi :

"— AP Grupu adına İhsan Gürsan!...

Milletvekilleri ve Bozbeyli kısa bir süre beklediler. Gürsandan ne bîr ses ne bir nefes... Başkan Vekilinin ancak ikinci çağrısından sonra AP sıralarından bir cevap gelebildi :

"— İhsan Gürsan, sırasından feragat etti! Yarın konuşacak."

Bozbeyli, AP sıralarından gelen bu sözleri bir yankı sadakatıyla tekrarladı, sonra mikrofona biraz daha eğilerek bir başka Grup sözcüsünü, CHP Grupu adına konuşacak olan İlyas Seçkini mikrofona çağırdı. Fakat Seçkin de konuşmak istemiyordu. Birkaç saniye önce salonun sağ tarafından söylenen sözler, bu sefer de CHP sıralarından tekrar edildi:

"— İlyas Seçkin sırasından feragat etti! Yarın konuşacak."

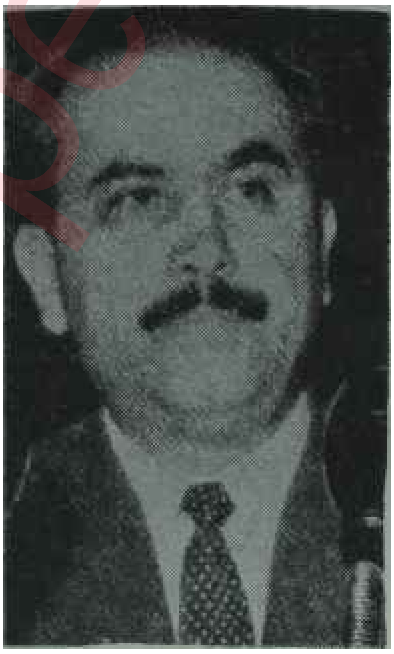
Genç Başkan Vekili oyunu anlamıştı: Vakit gecikmiş, gazeteler ilk baskılarına başlamışlardı. Sözcüler, konuşmalarının güme gitmesini istemiyorlardı. Mesele buydu. Ama alacağı cevabı bile bile, isteksiz bir sesle, son çağrısını YTP Grup Sözcüsü için yaptı. Cevap gene ayni oldu:

"— Sırasından feragat etti! Yarın konuşacak."

Artık konuşacak kimse kalmamıştı. Oturuma, ertesi gün devam edilmek üzere son verildi.

Söylentileri aylardan beri devam eden Vergi Reform Kanunları ile ilgili görüşmeler, haftanın başında Salı günü bu hava içinde başladı. O gün Millet Meclisi gündeminde bulunan maddelerden ilk ikisi görüşüldükten sonra Maliye Bakanı Ferit Melen Başkanlık Divanına bir önerge vererek, Gelir Vergisi Kanununda bazı değişiklikler getiren kanun tasarısının öncelikle görüşülmesini istedi. Teklif zaten beklenmekteydi. Bu sebeple birkaç müzmin muhalif parmak hariç, Melenin önergesi büyük bir çoğunlukla kabul edildi.

İlk sözü, CHP Konya Milletvekili Rüştü Özal aldı. Ancak Özal, bir CHP sözcüsü gibi değil, komisyon üyesi olarak konuştu, her zamanki sakin haliyle tatlı tatlı anlattı. Konuşması bovunca AP sıralarından tek itiraz se-i dahi çıkmadı.

Saadettin Bilgiç
Uslanmadı gitti

Özaldan sonra, Grupları adına konuşan CKMP li İrfan Baran ve MP li Kâmil İnan da havayı bozacak lâflar etmediler. Öyle ki, CHP blokunun ön sıralarında oturan ve "CHP nin âsi gençleri" diye adlandırılan gruptan bir ara yükselen "Sözlerini tavzih et!'' sesleri de olmasa, görüşülen konunun milletvekili ödeneklerinin arttırılması - böyle bir kanun bahis konusu olduğu zaman Parlâmentodaki bütün gruplar aynı görüş etrafında birleşmektedirler- ile ilgili olduğu sanılabilirdi. Sessiz ve derinden..

Ancak, Millet Meclisindeki bu olağan dışı mutedil hava, fırtınadan önceki sessizlikten başka birşey değildir ve asıl şamata oylamalar sırasında kopacaktır. Gerek CHP ve gerekse AP, aylardan beri bu mücadele için hazırlanmaktadırlar. Haftanın başlarında Salı günü Meclis lokantasında bir AP li, bu konu ile ilgili olarak AKİS mensuplarına:

"— Yeni vergi kanunlarından bir tanesi geçse kâfi.." dedi ve sonra sözlerini biraz daha açarak ilâve etti:

"— O bir tane kanunun dahi 'geçmemesi için elimizden geleni yapacağız!"

Gerçekten AP Grupu yöneticileri; Vergi Reform Tasarılarının kanunlaşmaması için bütün güçlerini ortaya koymuşlardır. Tasarılar daha Millet Meclisi Başkanlığına sunulmadan mücadelenin zemini hazırlanmıştır.

Tasarılar görüşülürken AP gene bilinen taktiğine başvuracak ve kürsüde uğradığı başarısızlığı, bir takım beylikleşmiş parlâmento taktikleriyle, telâfiye çalışacaktır. Görüşmelerde takip edilecek politikanın teknik yönü, eski Ticaret Bakanı İhsan Gürsana verilmiştir. AP Grupu tarafından verilecek değiştirme önergeleri. Gürsan tarafından kaleme alınacaktır. Gürsan bu iş üzerinde aylardan beni çalışmaktadır ve doğrusu istenirse, iyi hazırlanmıştır. Gürsanın yapacağı konuşmalar yer yer polemiklerle de süslenmiştir. Meselâ, "reform değil, deform" bunlardan biridir ve AP li yöneticiler bu sloganı pek tutmuşlardır. Ayrıca, Maliye Bakanı Ferit Melenin politika hayatında yapmış olduğu bütün konuşmalar inceden inceye gözden geçirilmiş ve AP'lşlere göre, bugünkü tutumuyla tezat teşkil eden sözleri tek tek tesbit edilmiştir. Tabii bu arada, zaman ve değişen şartlar unutulmaktadır!

..ve incir çekirdeği

Görüşmeler sırasında uygulanacak taktik ise, hiç değilse şimdilik giz-

li tutulmak istenmektedir. Nitekim AP Genel Başkan Yardımcısı Saadettin Bilgiç, AKİS'e bir demeç vererek :

"— Vergi reformu olmayıp, vergi zammı olan bu dokuz tasarının AP olarak karşısındayız. Fakat bu tasarıların görüşülmesinde obstrüksiyon yapmıyacağız. Meclîse geleceğiz, tâdil önergelerimizi vereceğiz, görüşümüzü savunacağız ve Grup olarak önergelerimiz istikametinde oy kullanacağız" dedi.

Ancak bu sözler gerçeği aksettirmekten çok, AP Grupunun görüşmeler sırasında uygulayacağı taktiği perdeleme gayretinden ibarettir. AP yöneticileri Siyasi Partiler Kanunu gö-

Rüştü Özal
Ağır ve derinden

rüşmelerinden yaptıkları obstrüksiyonu Vergi Reform Kanunları ile ilgili görüşmelerde de tekrarlamak niyetindedirler. Ne var ki, YTP li Burhan Apaydının bunu önlemek üzere verdiği bir önerge neşelerini kaçırmaktadır Zira kürsüde konuşarak istedikleri miktarda oy sağlıyamıyacaklarını anladıkları zaman AP li idareciler, Grupu dışarı çıkarmaktadırlar, içeride ka lan 5 partili milletvekili ise, Başkanlığa, salonda salt çoğunluk olmadığından bahisle, görüşmelere devam olunamıyacağı itirazında bulunmaktadırlar. Meclis İç Tüzüğüne göre, salt çoğunluk olmadığı takdirde, 5 milletvekili yoklama yapılmasını isteyebilir ve çoğunluk olmadığı bu yoklamayla tesbit olunursa görüşmeler müteakip oturuma bırakılır. AP yöneticileri, diğer partili milletvekillerinin devamsızlığından da faydalanarak bu taktiği, Siyasi Partiler Kanunu görüşülürken başarıyla uygulamışlardır. Ancak, Apaydının önergesi kabul edildiği takdirde, bu silâh AP yöneticilerinin elinden alınmış olacaktır. zira önergede, 5 milletvekilinin, salt çoğunluk olmadığı gerekçesiyle yapacakları itiraz sadece açık oylama yapılması halinde mümkün olabilecektir. AP li yöneticileri kara düşüncelere sürükleyen, önergenin bu kısmı değildir. Zira her zaman bir değiştirme önergesi sunmak ve bunun için açık oylama istemek mümkündür. Fakat asıl üzerinde durulan husus. Anayasanın 86. maddesinin nasıl tefsir edileceği meselesidir. Bu maddede, "Her meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve Anayasada başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile hüküm verir" denmektedir. Apaydın işte bu maddeyi ele almış ve bambaşka bir şekilde tefsir ederek. maddedeki"toplantıya katılanlar" deyiminin o anda salonda bulunan milletvekilleri olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Önerge kabul edildiği takdirde, maddenin bu şekilde tefsiri de kabul edilmiş olacak ve sadece toplantının başında üye salt çoğunluğu aranacaktır. Bu ise AP taktiğinin iflâsı demektir. Saadettin Bilgiçin, görüşmeler sırasında AP'nin obstrüksiyon yapmıyacağını söylemesi de işte bu önergenin kabulü korkusundan ileri gelmektedir. Zira Başkanlık Divanı dahi şimdiden ikiye ayrılmış bulunmakta ve meselâ AP li Başkan Vekili Ferruh Bozbeyli maddeyi Apaydının önergesindeki gibi tefsir etmemektedir. Bozbeyliye göre oturumun başından sonuna kadar alınacak her karar için salt çoğunluk mutlaka aranmalıdır. Başkanlık Divanında Ferruh Bozbeylinin görüşünde olanlar sadece 5 kişidir. Önerge Başkanlığa verildiğinden bu yana, defalarca, milletvekillerinin oyuna sunulmuş, fakat AP nin bilinen obstrüksiyonu Sebebiyle, oylamalarda salt çoğunluk bir türlü sağlanamadığından, müspet veya menfi bir. karara varılamamıştır. Oysa İç Tüzüğün. 144. maddesinin son fıkrasına göre, ikinci oylamada oy adedi' ne olursa olsun netice muteberdir. Burhan Apaydının önergesi ise bu limiti aşmış bulunmaktadır. Gerek YTP ve CKMP, gerekse Bağımsızlar Grupu bu konuda CHP ile ayni paralelde oy kullanacaklarına göre, AP nin obstrüksiyonu uzun süre başarılı olmıyacaktır.

Apaydının önergesinin yarasıra AP taktiğinin iflâsına müncer olacak bir diğer müeyyide de İç Tüzüğün 196. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre yoklamalara üç oturum Katılmadığı tesbit olunan milletvekili devamsız sayılarak, adı Resmi Gazetede ilân edilir ve ayrıca tahsisatından kesinti yapmak suretiyle para cezası verilir.

AP liler bu noktaya da itiraz ederek oylamalara katılmamanın devamsızlık sayılmayacağını ileri sürmektedirler. Oysa, konu hakkında yeter kanaate sahip olmıyan milletvekilinin de

İrfan Baran
Ne İsayı darılttı ne Musayı

oylamaya Satılması, fakat müstenkif oy kullanması gerekmektedir

İlâhların öfkesi

AP yöneticilerinin haftanın başlarında aldıkları bir karar bu Grupun son haftalardaki tutumunu yakından izleyenler için büyük bir sürpriz teşkil etti. Parenin aklıevvel taktisyenleri bir yandan Grupu topluca salondan çıkartırlarken, öte yandan da milletvekillerinin görüşmelere devamını sağlamak üzere son derece ağır disiplin cezalan koydular. Buna göre . devamsız milletvekilleri basın yoluyla açıklanacaklar ve bu durum ayrıca, seçim bölgelerindeki parti il

ve üçe merkezlerine bildirilecektir.

Ayni kararlar CHP Grapunda da alınmıştır. Ancak AP den farklı olarak ingiliz parlamentosunda uygulanan "kırbaç" sistemi CHP Grupunda da uygulanacaktır. Buna göre Gruptaki milletvekilleri seçim bölgesi esasına göre ayrılmakta ve her ilden seçilen bir milletvekili kendi seçim çevresine dahil milletvekillerinin devamından sorumlu olmaktadır.

Hükümet

Çetin günlere doğru

Başbakan Yardımcısı Kemal Satır bu salı günü, AKİS muhabirinin sorusunu tereddütsüz cevaplandırdı:

"— İsmet Paşanın daha önce açıkladığı gibi!"

Soru, o gün Mecliste görüşülmeye başlanan Vergi Reform Tasarıları Kabul edilmezse Hükümetin tutumunun ne olacağı idi. Meclis lokantasının lezzetli pilavım Satırla aynı masada kaşıklamakta bulunan Mersin CHP milletvekili Yahya Dermanca, cevabı beğendiğini gösterecek şekilde kafasını sallıyordu.

Gerçekten,. Başbakan İnönü, bu sorunun cevabını gerek güven oyu aldıktan sonra, gerekse Bütçenin kabulü dolayisile yaptığı konuşmada açık seçik, ifade, tetmiş, vergi, tasarıları kabul edilmezse "emaneti devredeceğini" söylemiştir: İnönü bunun dışındaki konularda da taviz kabul etmeyen bir tutum içinde görünmektedir. En kuvvetli bir iç desteğin gerektiği bir sırada, Kıbrısla ilgili Hükümet politikasını tetkik için Meclis İnceleme Komisyonu kurulması yolundaki önergenin oylamasını "güven oyu" olarak kabul ettiğini bir vesileyle âni olarak açıklayıvermiştir.

Bu tutumun doğruluğuna yürekten inandığı anlaşılan Satır, gözlerini AKİS'çiye dikerek devam etti:

"- Bu masraf bütçesini kabul etmiş olan Meclis, bunu karşılayacak olan parayı vermiyor! Siz olsanız ne yaparsınız?"

Muhabirden "Allah'a şükür, sizin yerinizde değilim!" cevabım alacaktı ki garson geldi ve hesap pusulasını uzatarak konuşmayı kesti.

Muhabirin dilinin ucuna kadar gelen bu temenni, bugünlerde çok kimsenin kafasındaki düşünceyi aksettirmektedir. Hakikaten, İnönünün Reform Kabinesi, görülmemiş derecede güçlüklerin karşısına itilmek istenmektedir. Kuvvetli bir çoğunluğa dayanmaksızın kurulan, fakat buna rağmen reformlar yapacağını cesaretle tekrarlayan İnönünün Reform-Kabinesinin politikasını -Toprak Reformu ile birlikte - dayandırdığı en esaslı konu olan Vergi Reform Tasarıları Meclis görüşmeleri safhasına kadar gelmiştir.

AKİS'çi. Satıra tekrar sordu :

"— Peki beyfendi, Vergi Reform Tasarıları Meclisten kazasız belâsız geçer mi? Ne dersiniz?"

Başbakan Yardımcısı bir süre dalgın dalgın düşündü, sonra dudaklarına iyimser bir tebessüm oturtarak:

"— Tahmin ediyorum iki Meclîste aklıselim hakim olacak ve sıkı bir çalışma ile Mart ayı sonuna kadar tasarılar kanunlaşacaktır."

Sonra, bir süreden beri elinde tuttuğu hesap pusulasına göz attı ve:

"— İki kişilik yemek beşbuçuk lira mı?" diye sordu garsona ve ardından, elini alnına vurdu, hatırlamıştaı:

"— Hay allan! İnsan pilâvla yoğurda eyvallah etmek zorunda kalırsa hesap da beşbuçuk lira olur tabii..."

Dr. Satır ile Dr. Dermana perhiz yapıyorlardı. Yoksa, alâminüt yemeklarle nefis körletmeleri, kemerleri sıkma politikasının ucuz propagandasını yapmak için değildi.

Bakanlar Kurulu toplantı halinde

"Dramatik toplantı"

Gaipten sesler

AKİS muhabiri, Başbakan Yardımcısına son olarak AP nin, "büyük ekonomistleri"ni bir araya getirerek bir komisyon kurduğunu ve vergi tasarılarının her hükmü için bir değiş-

tirme önergesi hazırlattığını, tasarıların reform olmıyacagını da bu komisyonun ispat ettiğini nakletti. Satır buna karşı:

"— Peki, o zaman o yüksek fikirlerinden, vergi tasarılarım görüşen encümenleri niçin müstefit kılmamışlardır?" sorusunu sordu ve bıyık altından gülümsiyerek kendi kendine söylendi:

"— Vahyi ilâhî..."

Hakikaten, AP'ye zaman zaman ve özellikle malî konularda vehiyler inmektedir, ama bunların tanrılar tarafından mı, yoksa "Para Babaları"-nın temsil edildiği cenahtan mı geldiği iyice anlaşılamamaktadır!..

Zaten oradan buradan alınan vahiylerle idare edilip edilmediği şüpheli görünen bu Partinin tutumu. Vergi Reform Tasarılarının Meclisten geçirilmesine en büyük engeldir. Büyük kongresinden sonra âni bir yön değişikliği ile kendisine yanaşan CKMP nin yardımı ile AP'nin, vergi tasarılarının kanunlaşmasını sonuna kadar önlemeye uğraşacağı, hiç bir şey yapamazsa, kanunları -önemli hükümlerde müteaddit değiştirme önergeleri ile törpüliyerek- dejenere etmeye çabalayacağı, bilinen taktiği ile görüşmeleri geciktirmek isteyeceği bilinmektedir. Nitekim haftanın başında başlayan, Vergi Reform Tasarılarıyla ilgili görüşmelerde böyle oldu. (Bk. Hükümet). AP ne yapıp yapıp bu vergilerin kanunlaşmasının önleyerek, Hükümetin, rayına girdiği takdirde geniş halk kütleleri tarafından destek göreceği artık belli olan politikasını sona erdirmek ve hiç olmazsa bu sefer iktidarı ele geçirmek niyetinde görünmektedir. Bu Parti hakkında fikir sahibi bulunanlar, "AP iktidara gelip, örnek aldığı DP'nin enflâsyon politikasını takip etmek, bunun kısa vadedeki sahte meyvalarından faydalanarak 1965 seçimlerini garantilemek istemektedir" demekte ve şunu ilâve etmektedirler: "Fakat en çok üç yıl sonra bu enflâsyon oyununun acı neticeleri iyice ortaya çıkacak ve bu yolla elde ettiği iktidar AP için ateşten gömlek olacaktır..."

AP nin artık ayan beyan ortaya çıkan bu tutumu bilindiğine göre, Hükümetin buna karşı alacağı tedbir son derecede önem kazanmıştır. CHP Grup Yönetim Kurulunun Meclis görüşmelerinde devamı sağlamak için kararlaştırdığı tedbirler dışında bir şey düşünülmemekte midir? Yoksa sahiden, Kemal Satırın bahsettiği "Meclisin aklı selimi" kâfi bir teminat olarak mı kabul edilmektedir? .

Ferit Melen
"Ya alırım ya *giderim*

Bu sorunun cevabını, seksen yaşındaki Başbakanı iyi tanıyan Bakanlar ve CHP ileri gelenleri, onun son günlerde bazı önemli konuların oylanmasını güven oyu haline getirivermesine dikkati çekmekle vermektedirler. CHP. liler ise, "Vergi tasarılarının görüşmelerinde, tasarıları yoldan çıkaracak derecede önemli değişikliklerin kesinlik kazanması ihtimali belirdiğinde, İnönü, bu oylamaları güven oyu olarak kabul ettiğini söyleyecek ve gerektikçe bu tedbire başvuracaktır" demektedirler.

Bu takdirde» niyetleri belli muhalefet partileri şu iki şıktan birini tercih durumunda kalacaklardır:

1 — Tasarıyı sabote edecek nitelikteki önergede ısrar etmemek,

2 — Kıbrıs buhranının her an büyük olaylara gebe bir tarzda geliştiği şu sırada memleketi hükümetsiz bırakmanın ve iç buhranlara sebep olmanın sorumluluğunu millet ve tarih önünde yüklenmek...

Bakanın endişesi

Yüzünden tebessüm hiç eksik olmayan, fakat hazan da, mutadı hilâfına ağzından bıçak gibi sözler çıkan Maliye Bakanı Ferit Melen :

"— Böyle Ciddiyet, böyle devlet anlayışı olur mu?" dedi.

Melen, şu sırada Maliye Bakanlığına geldiğinden bu yana en kritik günlerini yaşamaktadır. AKİS muhabirinin, Vergi Reform Kanunlarının kabul edilmemesi halinde ortaya çıkabilecek aksaklıklarla ilgili sorusu derdini tazelemişti:

"— Türkiye, bütün cihana, bir plân tatbik edeceğim ilân etti. Konsorsiyumun bunun için yapacağı yardımlar daha tekemmül etmedi. Buna rağmen, plân uygulayacağımızı ilân ettiğimizden bir yıl sonra, tasardan reddetmek, plânı uygulamaktan vazgeçtiğimizi bütün cihana ilân etmek demektir. Eğer Vergi Reform Kanunları çıkmazsa, hakikaten ne bu Bütçeyi, ne de Programı yürütebiliriz. Açıkça, plânlı kalkınmayı sabote etmek istiyorlar... Mart sonunda Bütçe uygulaması başlıyor, ihaleler başlıyacak Tediyeyi nasıl yaparım ban? Meclis şimdi Vergi Reform Kanunlarım kabul etmezse, kabul ettiği Programdan vazgeçmiş demektir. Olur mu bu?" dedi.

Maliye Bakam bir sigara yaktı, bir süre düşündü, öksürdü ve daha sakin bir sesle sözlerini bağladı:

"— Aslında bu kanunlar Meclisten geçmiyecek kanunlar değildir. Bunlar, aksaklıkları önleyen ve geliri arttıran değişikliklerdir. Meclisten çıkması gerekir"

Bu konuşmadan tam bir saat sonra Devlet Plânlama Müsteşarı Ziya Müezzinoğlu AKİS muhabirine, fikrini :

"— Reformun gecikmesi veya yapılmaması vergi yükünün dağılımında mahdut gelirli vatandaşlar aleyhine adaletsizliğin devamı ve bu kütlelerin plân uygulamasından bekledikleri' neticeleri elde edememeleri sonucunu ortaya çıkaracaktır" diyerek özetledi.

Bu sırada telefon çaldı.

Telefona cevap veren Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı, Vergi Reform Tasarılarının kabul edilmemelerinin mahzurları arasında, yatırımların önemli bir kısmından vazgeçmek zorunluğunun ortaya çıkmasını, ek finansman ve bunun sonucu olarak yeni vergi ihtiyacının 1965'te tekrar ortaya çıkmasını saydı.

Netice- itibarile bugünlerde Türkiyede ya dünya demokrasi tarihinde rastlanmamış bir başarı kaydedilecek, kuvvetli bir parlâmento çoğunluğuna dayanmadığı halde köklü prensiplerde direnmekte, taviz vermemekte ısrar eden Hükümet -ki normal olarak demokrasilerde kuvvetli çoğunluğa dayanmıyan hükümetler eyyamcılıkla işi idare ederler- vergi tasanlarını da kabul ettirerek politikasını rayına sokacak, ya da Kıbrıs buhranının ya-

nısıra bir de hükümet buhranı ortaya çıkacaktır. Bu ikinci ihtimalin şartı, Vergi Reform Tasarılarının çok geciktirilmesi veya kabul edilmemesidir. Önümüzdeki günler, Türkiyenin; Hükümetin işaret ettiği aydınlık istikamete mi, yoksa iktidarların ateşten gömlek haline geleceği günlere mi yöneleceğini gösterecektir.

Ancak bütün bu ihtimaller bir vakıayı artık ortadan kaldıramıyacaktır, Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş, bunu Meclis koridorunda AKİS muhabirine şöyle ifade etti:

"— Biz çekilebiliriz. Fakat artık Türkiyede savunduğumuz prensiplerin sahibi sadece CHP ve onun Bakanları değildir..."

Lokomotif

Düüüt..

Ulaştırma Baltanı kürsüden acı acı yakındı:

"— Vagonumuz yok, lokomotifimiz yok diye feryat-figan ediyorlar, İstasyonlarda acı acı öten düdükler bunun aksinin en güzel ispatıdır."

Bu sözlerle dudaklara konan tebessümler henüz silinmemişti ki **Alp**iskender bu sefer de başka bir İnci saçtı :

"— Ferit Alpiskender ihaleyi oldu bittiye getirdi diyorlar. Ben Bakan olduğum zaman hiç kimseyi tanımıyordum. DDY na olan isteklerimi Genel Müdür vasıtasıyla duymuyordum. Kendisi çok kibar ve nazik bir zattır. İsteseydim şöyle oy verin diyebilirdim."

Bakanın bu sözlerle anlatmak istediği şey açıktır. Salonu dolduran milletvekili ve senatörlerden **bir** kısmı kahkahalarım tutamadılar. Ama Alpiskender hiç oralı olmadan konuşmasına devam etti ve General Motors ile General Electric lokomotifleri hakkında oldukça uzun süren bir teknik mukayeseye daldı. Biraz da kendisinden önce konuşan sözcülere cevap yetiştirdikten sonra **tam 1 saat 25** dakika süren konuşmasını başka bir inci dizisiyle bağladı :

"— Babamız da olsa, kardeşimiz, de olsa kimsenin gözünün yaşma bakacak değiliz."

Olay haftanın ortalarında Çarşamba günü Büyük Millet Meclisinde geçti. O gün Antalya Milletvekili Nihat Su ve 6 arkadaşının 33 Diesel-Electric lokomotifinin ihalesi ile ilgili olarak Ulaştırma Bakam Ferit Alpiskender hakkında Meclis soruşturması açılması için verdikleri bir önerge görüşülmekteydi.

Oturum **saat 14'de** Başkan Vekili Nurettin Okun başkanlığında açıldı. Ancak önerge hakkında görüşebilmek için bir takım usûl meselelerinin halli gerekiyordu. Bir kısım milletvekilleri, meselenin önce Cumhuriyet Senatosunda ve Büyük Millet Meclisinde ayrı ayrı ele alınması gerektiğini ileri sürdüler. Ancak bu yolda verilen önerge büyük çoğunlukla reddedildi. İkinci usûl meselesi de Anayasanın 132 .maddesi ile ilgiliydi. Bu maddeye dayananlar konunun yargı mercilerince ele alınmış bulunduğunu ve bu sebeple yasama meclislerinde, bir görüşme yapmanın, Anayasanın bu maddesine aykırı olduğunu ileri sürdüler. Bu yolda verilen önerge de tıpkı birincisi gibi reddedildi. Gerek milletvekili ve gerekse senatörlerin çoğu aylardır uzayan bir kurt hikâyesinin aslını öğrenmek istiyorlardı. Gerçekler bütün çıplaklığıyla gün ışığına çıkarılmalıydı.

Basın — Bu baltanın başında bir genç gazeteci Kızılcahamam cezaevine 1 yıllık cezasını çekmek üzere girmiş bulunuyor, Ayhan Bilgin Zafer Gazetesinin Yazıişleri Müdürüyken yayınlanan bir yazı Tedbirler Kanununa aykırı bulunmuş ve kabak gazetenin sahibi eski demokrat zenginlerden Muammer Kıranerin değil de Ayhan Bilginin başında patlamıştır. Hazin olan, her devirde gazetecinin çile çekmesidir.

Ayhan Bilginin hapishane köşelerinde çürümesine elbette gönül razı olmamaktadır. Nitekim, Bilgin için bir özel af teşebbüsüne geçilmiş bulunmaktadır. Beklenen, genç fikir isçisinin bir an evvel hürriyetine ve sıcak yuvasına kavuşmasıdır.

Çarşamba günkü görüşmeler vaktin gecikmiş, olması sebebiyle ertesi güne bırakıldı. Daha 26 milletvekili ve senatör ve 6 önerge sahibi konuşmak için sıra beklemektedir ve bu bakımdan Alpiskender hakkında ne gibi bir karara varılacağı hakkında şimdiden kesin bir tahmin yapmak imkânsızdır.

Tencere dibin kara .

İçerde sözcüler birbirlerine atıp tutarken bir diğer ilgi çekici olay da Basın Bürosunda geçti. Saat 17 sıralarında Basın odasına gelen CHP Sakarya Milletvekili Burhan Akdağ, frisan Sabri Çağlayangilin, Vişnezadede 165 bin liraya bir apartman katı aldığını ve kat bedelinin Çağlayangil adına Vehbi Koç tarafından ödendiğini söyledi. Haber, salonda bomba gibi patlamıştı, AP nin taktisyenlerinden Turhan Bilgin derhal toplantı salonuna, İhsan Sabri Çağlayangilin yanına seğirtti. Az sonra Akdağ ile Çağlayangil kolkola Basın Bürosundan içeri giriyorlardı. Çağlayangill, orada kısa bir basın toplantısı yaparak, katı hangi parayla aldığını izah etti, 165 bin liranın 105 bin lirasını çeşitli gayri menkul ve menkullerini satarak temin etmiş, geriye kalan 60 bin liralık açığı ise karısının ev ve bahçesini apartman sahibine terhin ederek kapatmıştı. Bu arada Koçun, Çağlayangile bütün yardımı, terhin muamelesinde, AP nin bu hızlı GE müdafiine kefil olmaktan ibaretti.

Akdağ bozuk bîr tavırla odanın bar köşesine çekildi. Ama hâlâ tatmin olmamıştı. Arada bir gazetecilere dönüyor ve :

"— Peki ama, Vehbi Koç durup dururken neden kefil olsun? Ben bu işi anlıyamadım" diyordu.

Çağlayanglı gittikten sonra tartışma Turhan Bilgin ve Burhan Akdağ arasında yeniden alevlendi. Bilgin; eski arkadaşı Akdağa dönerek :

"— Senin İstanbulda bir motor meselen vardır, onu da izah etsene" dedi.

Bu arada tartışmaya Sabri Vardar lı ile Oğuz Oran da karışmışlardı. Oran dayanamıyarak bağırdı :

"— Sana iki günde iki apartman alan AP linin adını söyliyeyim mi?

Kapılar kapansa, salonlar ayrılsa da ortada olan gerçek, bütün gizli kapaklı haberlerin gene de basına ulaştığıdır.

AKİSİN YAZI SERİSİ: 3

Venizelosun Propaganda Yelpazesi

Venizelos, genç ve akıllı yunanlılarla o güne kadar görülmemiş çapta ve tesirde propaganda makinesini kurduktan sonra Türkiyeye karşı hangi sahalarda taarruza geçeceğini tespit etti. Kurnaz giritli çeşitli yardımcılarıyla konuştu, toplantılar yaptı, mütalea ve fikirler dinledi. Kimleri, nasıl tesir altında bırakmak lazımdı? Ne gibi çevrelerde harekete geçmek icap edecekti?

Çalışmaların sonunda bir liste tanzim olundu. Yunan propagandasının ağır topları şu sahaları devamlı ateş altında tutacaklardı:

1 — Basın,
2 — Üniversite çevreleri,
3 — Sosyalist çevreler,
4 — Tarafsız memleketler,
5 — Kilise çevreleri,
6 — Nüfuzlu şahsiyetler,
7 — Müstemlekeler,
8 -- Siyonist çevreler ve yahudi cemaatleri.

Venizelosun ekibi, önce Basın konusunda, harekete geçti.

İngiliz ve fransız gazeteleri

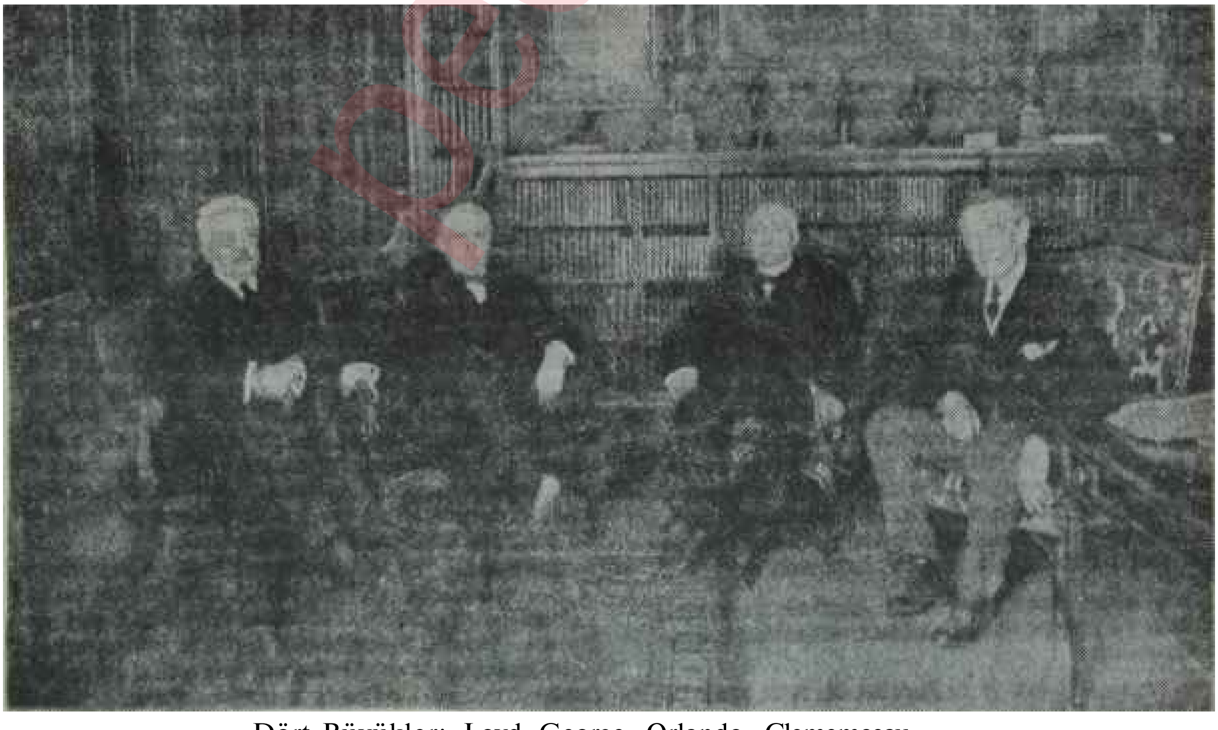
1919 yıllarında İngiltere ve Fransa, ingiliz ve fransız basınından memnun değildi. İki basın âdeta iki pazar gibiydi ve hemen herkes, kendi görüşünü savunmak için gazeteler, yazarlar satın alabiliyordu. Meselâ 15 Şubat 1921'de Lloyd George'un emin adamı olan ve Lloyd George tarafından Barış Konferansındaki ingiliz heyetinin basın şefliğine tayin edilmiş bulunan Lord Biddell hatıra defterine şöyle yazmaktaydı: "Dışişleri Bakanlığımızda Philip Kerr ve Sir Willam Tyrrell ile önemli toplantı.. Bakanlığın basın ile devamlı münasebetlerini konuştuk. Hepimiz, bugünkü halin hiç tatminkâr olmadığı hususunda ittifak ettik. İngiliz dâvası hiç savunulmadığı, hattâ temsil edilmediği halde yabancı hükümetler kendi görüşlerini belirtmek için ingiliz gazetelerini kullanıyorlar."

1919'larda fransız basını, belki ingiliz basınından da kötü bir vaziyettedir. Fransız basınını daha ziyade İtalyanlar ele geçirmişlerdir ve bol para sarfetmek suretiyle kendi borularını öttürmektedirler. Dörtler Konseyinin 26 Mayıs 1919'daki toplantısında italyan başdelegesi Orlando ve diğer italyanlar yoktur. Clemenceau şöyle demektedir :

"— M. Orlando'ya dedim ki: Gazetelerimizi satın aldınız! İtiraz etmek istedi. Cevap verdim: Delillerini ortaya dökebilirim! Gerçekten de, bunu gün ışığına çıkarmak lâzımdır."

Lloyd George da, fransız basınının italyanlar tarafından ele geçirilmiş olmasından şikâyetçidir. İtalyanların ingiliz basını üzerinde fazla bir tesiri yoktur. Ama Lloyd George fransız basınının mütemadiyen İtalyan dâvalarım savunmasından pirelenmektedir ve bunda Fransız Hükümetinin parmağı olduğundan şüphelenmektedir. Zira İngiltereye göre Doğuda fransızlarla italyanlar birliktirler ve İnglitereye karşı vaziyet almışlardır. Nitekim 21 Mayısta Yatan Doğu meselesi görüşülürken Clemenceau Lloyd George'a şu çıkışı yapmaktan kendini alamamıştır:

"— Niyetim, italyanlarla bir olup size karşı bir komplo hazırlamak değildir. Ama fransız umumi efkârının

Dört Büyükler: Loyd George, Orlando, Clememceau.

Georges Clemenceau

hissiyatının italyanlarla birleşip size karşı dikilmesini de önleyemem ya.."

İtalyanlar Yakın Doğuda doğrudan doğruya ingilizlerle değil de, emperyalist ingiliz planlarının tatbikçisi olarak ilân ettikleri yunanlılarla uğraşmaktadırlar ve yunanlılar aleyhindeki kampanyalarına fransızlar ilgi göstermektedirler.

İngilizler bu konuda en ziyade, Parisin iki kuvvetli ve şöhretli gazetesinden, Le Temps ile Le Matin'den şikâyetçidirler. Bunları, âdeta açıkça italyanların sözcüsü diye görmektedirler. 21 Mayıstaki meşhur toplantıda Lloyd George'un, Clemenceau'nun çıkışına kargı verdiği cevap şudur:

"— M. Clemenceau, Küçük Asyada Fransanın, iktisadî menfaatler bakımından birinci mevkii işgal ettiğini söylüyor. Fransız umumi efkârının Anadoluyu istediğini veya Anadolunun kendisine verilmemesi karşısında hayrete düştüğünü pek tahmin etmiyorum. Bu konuda sadece Le Temps'da bîr tek makale okudum ki o da Kalyaya yapılması gereken tavizlerden bahsediyordu ve bu itibarla italyan propagandasının bir parçasıydı !"

İngiliz Başbakanının Le Matin hakkındaki hükmü daha da sert ve kesindir :

"— Ben Le Matin'i, italyanların ne istediklerini öÖğrenmek için okuyorum!"

Bu durumdan Clemenceau da aslında memnun değildir ve fransız gazetelerinin parayla italyan propagandası yapmaları onun da canını sıkmaktadır. Bir yandan Amerika, İngiltere, Fransa ve diğer yandan İtalya arasındaki anlaşmazlıkların bahis konusu edildiği bir toplantıda şöyle bir görüşme olmuştur : "Başkan Wilson: Eğer İtalyanlar görüşlerini yarın umumî efkâra açıklarlarsa ilk salvoyu yapmakta onları yalnız bırakmam-. Clemenceau: Bu konuda varın bizim basınımızda mutlaka makaleler okursunuz. Fakat bunlar fransız görüşünü temsil etmeyeceklerdir, bunu size temin ederim."

Daha sonra, italyan basınında İngiltere ve Fransa aleyhinde şiddetli bir hücum çıktığında Clemenceau şunları söylemiştir:

"— Fransa Büyük Elçisi durumu M. Nitti nezdinde protesto etti. M. Nitti'nin söylediği, basım kontrol altında tutamayacağı oldu. İtalya dışındaki basın üzerindeki kontrolü bu kadar büyük olan M. Nitti'nin İtalyan basınını kontrol altında tutamayacağını söylemesi çok gariptir."

İşte, Venizelosun kendi propaganda makinesini harekete geçirdiği sırada İngiliz ve fransız basınının hali. Parayı verenin düdüğü çaldırdığı bu pazarlarda Yunanistan Başbakanının genç ekibi memleketleri lehinde bir havayı yaratmak için akla gelebilecek bütün vasıtaları Kullandı ve netice almasını bildi.

Yunanlılar kolları sıvıyor

Yunanlılar, meşhur ekiplerini kurduktan sonra İngilterede belli başlı dört gündelik gazeteyi ellerine geçirdiler: The Times, The Mancliester Guardian ve The Moming Post ile The Westminster Gazette. Bunların *üs.* ikisine tesir ettiler, ama son ikisine kumanda ettiler. Buna mukabil yunanlılar ilci gazeteden şikâyetçiydiler : The Globe ve The Daily Chronicle. The Globe türkleri, öteki ise bulgaları tutuyordu.

O tarihlerde Times hükümet gazetesi değildi Gazetenin sahibi Northcliffe, harp yılları içinde Lloyd George'u hararetle savunmuş, ama. 1919'da Başbakanın koyu bir düşmanı olmuştu. Times Lloyd George'u, takip ettiği politikayla İnglltereyi bolşevizme sürüklemekle suçluyordu. Buna mukabil Manchester Guardian Başbakanı tutuyordu. O kadar ki Lloyd George Pariste Başkan Wilson'a Manchester Guardian'ı okutturur ve bu suretle onu kendi dış politikasına ısındırmaya çalışırdı.

Dört gazete içinde Times, yunanlıların en az tasiredebildikleri "yunan dostu gazete" olmuştur. Gazete, mütemadiyen yunan taraftarı bir hava taşımıştır ama, tarafsızlığını korumak veya öyle görünmek için zaman zaman yunanlıları hiç memnun etmeyen, bazı neşriyatta da bulunmuştur.

Yunanlılar-Times'da esaslı bir köprübaşı bulmuşlardır: Henry Wickham Steed. 7 Şubat 1919'a kadar gazetenin dış politika yazarlığını yapan, ondan sonra umumî neşriyat müdürü görevine getirilen Steed ile Londradasi yunanlılar ve bilhassa Elçi Kaklamanos dostluk kurmuşlardır. Yunanlılar bu dostluktan bilhassa, "Okuyucu Mektubu" adı altında bir takım yunan propagandasının Times'a girmesini sağlamak için faydalanmışlardır.

1919 Sonbaharında cereyan eden bir hadise yunanlıların Times ile kurdukları münasebet hakkında bir fikir vermektedir.

İngiliz gazetelerinde Okuyucu Mektuplarının büyük önemi vardır. Hem büyük önemi vardır, hem büyük tesiri.. Bunlar ciddi, iyi yazılmış ve ihtisas erbabının kaleminden çıkmış bir takım makalelerdir. 1919 Sonbaharında Times'a türk dostu ingiliz milletvekili Aubrey Herbert bir mektup gönderdi ve bu mektup yayınlandı. Venisselosun Londradaki ekibi bütün gazeteleri gayet iyi taradığından tabii bunu gördü ve mukabelesiz kalmasını istemedi. O tarihlerde yunanlıların elinde, Sir Arthur Crosfield diye bir adam vardı. Bu adama, yunan dâvasını savunan Okuyucu Mektupları yazdırtmaktaydılar. Sir Arthur Crosfied yunan propagandasının çok işine yaramıştır ve yunanlılar kendisine hayli menfaat sağlamışlardır.

Sir Arthur Crosfield, Aubrey Herbert'e cevap olarak ve 1919'da Aydında türklerin yaptığı iddia olunan mezalimi anlatan bir Okuyucu Mektubu kaleme âldı ve bunu Times'a gönderdi. Fakat gazete, mektubu çok uzun buldu ve kısaltması talebiyle yazarına iade etti. O zaman Sir Arthur Crosfield kısaltılmış mektubun Times'da yayınlanması için Londradaki yunan elçisi Kaklamanosun tavassutunu rica etti. Kaklamanos hemen Steed'e bir mek-

tup yazarak bu hususu rica etti. Mektup Times'da yayınlandı.

Dostluklar, dostluklar, dostluklar..

Yunanlıların Manchester Guardian üzerindeki tesirleri de daha ziyade bu cins bir tesirdir. Manchester Guardian o tarihlerde C.P. Scott adında biri tarafından idare edilmekteydi. Venizelosun ekibi bu adamın kiminle dost olduğunu araştırdı ve bir yunanlı buldu: Konstantin G. Nomikos. Nomikos, İstanbulda da mensupları bulunan Ralli ailesinin -halen Maçkada bir büyük Ralli Apartmanı vardır - bir firmasının Mançesterdeki temsilcisiydi ve Scott'un oradan ahbabıydı. Venizelosun ekibi hemen, Scott'a, Nomikos aracılığıyla «çengel attı". Manchester Guardian hakkında Londradaki yunan elçisi' Kaklamanosun Atinaya gönderdiği bir telgraf ilgi çekicidir. Telgraf şudur:

"Londra, 31 Ekim 1918. Mançesterdeki Ralli firmasının temsilcisi M. Nomikos tehcir edilmiş yunanlılar lehinde çok pratik bir harekette bulundu. M. Nomikosa Manchester Guardian'in neşriyat müdürü davamıza" karşı çok dostane hisler, beslediklerini söylemiş ve kim gazetenin Yunanistanı desteklemediğini iddia ederse onun yanılmış olacağım bildirmiş. Bunun üzerine M.Nomikosa gerekli bütün bilgileri verdim ve Matmazel Stefanopollye, derhal Mançestere gidip Manchester Guardian'in müdürüyle temasa geçmesini söyledim. Manchester Guardian bugün Türkiye ramları hakkında Matmazel Stefanopoliyle çok güzel bir mülakat yayınladı. İlave edeyim ki gazete bizim bütün tebliğlerimize yer veriyor ve bize karşı çok dostane davranıyor. O bakımdan Atina basım bu büyük ve liberal gazeteyi bulgar gostu gibi gösteren kampanyasına son vermelidir. Bu kampanya, bizim lehimizde olan gazetecileri kızdırıyor. Kaklamanos."

Fakat yunanlıların Times ve Manchester Guardian île kurdukları bu münasebette, öteki iki gazete, Westminster Gazette ve Morning Post ile kurdukları münasebetle hiç bir ilgisi yoktur. Bir akşam gazetesi olan Westminster Gazette o tarihlerde J. Alfred Spender tarafından idare edilmekteydi. Spender büyük bir yunan dostudur ve meşhur Sir Afthur Crosfield'in arkadaşıdır. Kardeşine ise yunan hükümeti nişan vermiştir ve bu E. Harold Spender 1919'da inglliz-yunan birliğinin idare heyeti üyesidir. Aynı zamanda, masrafları yunan hükümeti tarafından ödenerek,çıkarılan bir gazetenin yazarıdır. Westminster Gazette bu "meziyefleriyle tam bir yunan organıdır ve Venizelosun ekibi ne isterse onu yazmaktadır.

Morning Post, yunanlıları tutmakta daha da ileridir. Yazarlarından biri,.yunanlı Kalapotakistir. Gazetenin neşriyat müdürü Gwynne de, dış politika yazarı Grant da kopkoyu birer yunan taraftarıdır. Muhafazakâr Morning Post bütün ingiliz, gazeteleri içinde yunan dâvasını en fazla savunan gazete olmuştur. Yunan elçiliği tarafından hazırlanmakta olan yunan dâvası lehindeki makale, mülakat, haber, mektup ve resimlenin en büyük kısmı bu iki gazetede yayınlanmıştır. Tabii Gwynhe ve Grant yunan elçisi Kaklamanos ile daimi temas halinde kalmışlardır. Kaklamanosun bu "yunan dostları'nı başarıyla kolladığı da bugünün bilinen gerçekleridir. Fransız basınında italyanların yaptığını ingiliz basınında yunanlılar tekrarlamışlardır.

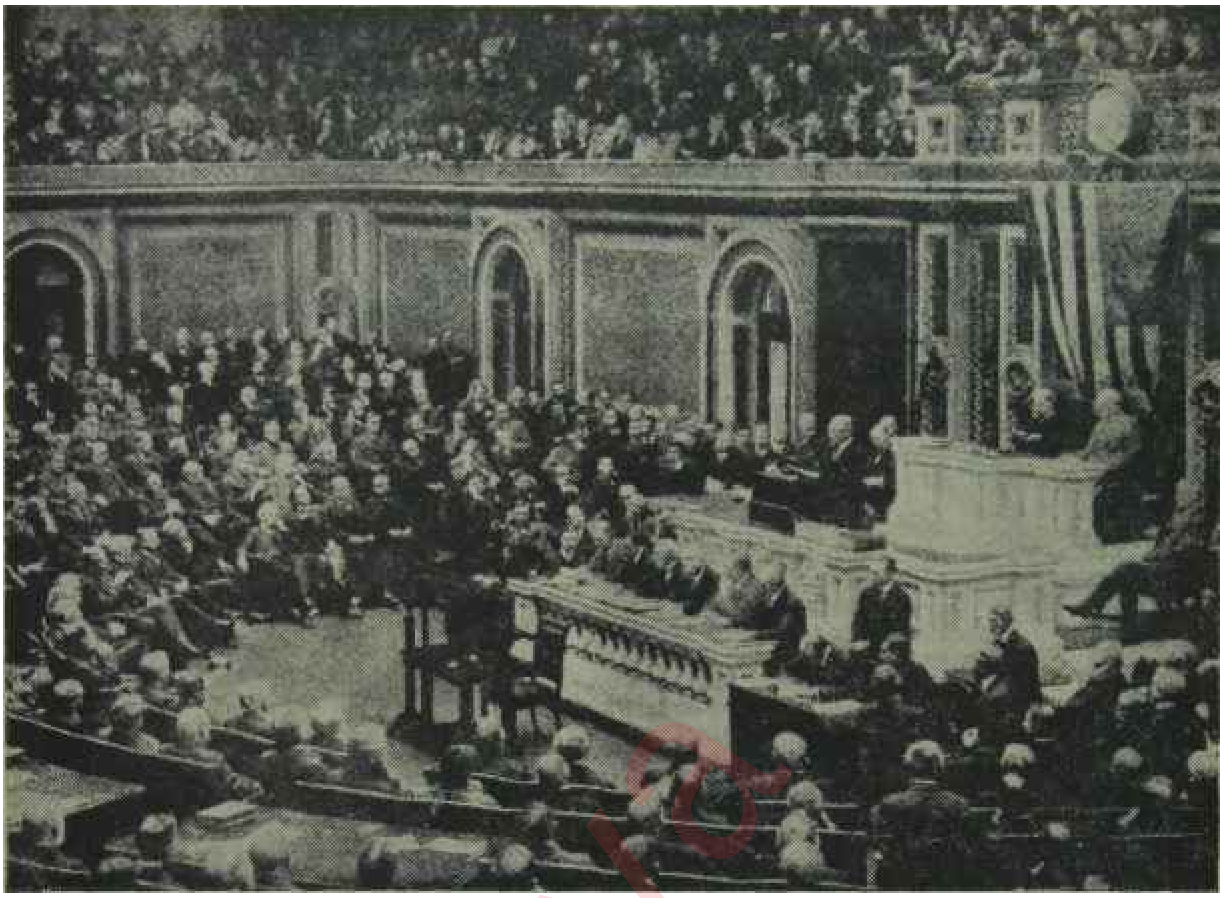
Zırva tevil götürmeyince..

Mamafih bir defo, bu Morhing Post bile Yunanistanı tenkit etmek mecburiyetinde kalmıştır. 16 Mayıs 1919-da yunanlılar, İzmire çıkarlarken o kadar vahşet yapmışlar, bu vahşet istisnasız bütün ingiliz basını tarafından öylesine yerilmiştir ki hattâ yunanlılar bile bunu kabul etmişlerdir. Kaklamanos 28 Ağustos 1919'da Atinaya ve Paristekş Venezelosa gönderdiği telgraflarda Morning Post'un durumunu söyle anlatmaktadır :

"Morning Post bu sabah Yunanlılar Küçük Asyada başlıklı bir makale yayınlamaktadır. Yunan dâvası lehindeki hisleri bîlinen gazete, dostane bir eda içinde, yunanlıların Küçük Asyadaki davranışlarını tenkit etmektedir. Makalenin özeti şudur: bozandaki türk grupu tarafından yöneltilen ithamlar, eğer Küçük Asyada yunanlıla-

Pire limanında Krala baskı yapan müttefik donanması

Başkan Wilson Amerikan Kongresinde Almanyayla münasebetlerinin kesildiğini bildiriyor.

rın davranışlarının iyi olmadığı başka kaynaklar tarafından da teyit olunmasa idi, yunanlıların asırlık düşmanlarından geldiği için tek taraflı sayılabilirdi.. M. Gwynne bu makaleyi, türklerin bir takım asılsız iddialarının Morning Post'da yer bulmuş olmasının doğurduğu tenkitleri cevaplandırmak için yayınlatmıştır."

Gerçekten de bir gün önce Morning Post'da, bozandaki türklerin bir bildirisi çıkmış idi. Anlaşılıyor ki yunanlıların sadık adamı Gwynne, "Türklerin bildirisini yayınladık ama, yunanlıların marifetleri başka kaynaklardan da teyit edildi, onun için elimizden gelen başka şey yoktu" tarzında bir savunma maksadıyla o tek makaleyi yazdırmıştır. Bunun dışında Morning Post yunan dâvalarını bir yunanlı hassatiyetiyle savunmaktan bir an geri kalmamıştır.

29 Haziran 1918' de Kaklamanos yunan Dışişleri Bakam Politise. Londradaki yunan propagandası hakkındaki uzun telgrafım şöyle bitirmekteydi: "Umumiyetle ingiliz basını yunan dâvasının lehindedir!"

Bu hava 1919'da da devam etmiş, hatta artmıştır.

Reuter Ajansının durumu

Venizelosuri ekibi, gündelik gazetelerin dışında, meşhur Reuter Ajansını ele geçirmeye muvaffak olmuştur. Yunanistan Reuter'i üstü Pek az kapalı şekilde satın almıştır, zira bütün şahsi münasebetlerden başka Londradaki yunan elçiliği ile Reuter arasında bir de anlaşma imzalanmıştır. Zaten o sırada Reuter'i idare eden H. P. Sargint yunan elçisi Kaklamanosun iyi bir dostu ve bir propaganda mütehassısıydı. 1918'de İngiliz Haberler Başkanlığında kısım âmiri bulunmaktaydı. Kaklamanos ile Sargint arasındaki ahbaplık ve mevcut anlaşma bütün o yıllar zarfında Reuter'in daima Yunanistan lehinde haberler dağıtmasını temin etmiştir.

23 Aralık 1918'de Kaklamanos Atinaya bir telgrafında şöyle demekteydi:

"Ekselanslarının bildiği gibi burada Reuter Ajansıyla bir haber servisi kurdum. Bu ajansın itibarı o kadar yüksektir ki ona kâfi derecede teyit edilmemiş haberler vermek menfaatlerimize son derece aykırıdır.." Bir kaç ay sonra, Sargint Kaklamanosa şunu yazmaktaydı: "Biliyorsunuz ki Yunanistanın menfaatine bir şeyler yapabilmek beni daima mesut etmektedir. Edmund Dane'in makalesine gelince, onu Yunanistana geçirmemiştlik. Ama bana söylediğinizde iyi bir hülâsasını Atinaya tellettim."

Yunan hükümetiyle Reuter arasındaki anlaşmanın esası şuydu: Reuter, yunan hükümetinin bir takım telgraflarım haber haline sokup bültenlerinde bütün dünya basınına sokuşturuyordu. Elde bulunan bir vesika bu alışverişin mahiyetini bütün çıplaklığıyla göstermektedir.

5 Eylül 1919'da Politis Paristen, Kaklamanosa şu telgrafı yollamıştır:

"Nevrokoptaki türk aileler bulgar mezaliminden kaçarak topraklarımıza sığınmaktadırlar. Bunu haber alan askerî makamlarımız Atinadan talimat istemişlerdir. Hükümetimiz bulgar barbarlığının bu yeni kurbanlarına en geniş ölçüde melce sağlanmasını derhal bildirmişti". Bu habere en geniş yayın sahası bulunuz ve yunanlıların

müslümanlara karşı bile ne tadar insancıl, davrandıklarını belirten, bu kadar barbarlık yaptıkları halde hâlâ bulgarlara inananlara çatan makaleler yazdırtınız. Polıtis.

Bu telgrafı alan. Kaklamanos derhal kollarını sıvamış ye bunu bir ajans haberi haline getirmiştir. Kaklamanosun yazdığı haber şudur :

"Paris, 5 Eylül 1919. Beuter'in resmi yunan makamlarından aldığı bilgiye göre bundan bir kaç gün önce Nevrokopun bir çok müslüman ailesi bulgar mezalimin--- kurtulmak için yunan-bulgar hududunu aşmış ve yunan makamlarından himaye istemiştir. Bu bölgenin yunan komutanı, talimat istemek üzere derhal Atinaya bir telgraf çekmiştir. Yunan hükümeti hemen bu müslüman mültecilerin kabul edilmesi, onlara yer gösterilmesi ve yiyecek verilmesi hususunu emretmiştir. Yunan hükümeti tarafından ısrarla takip edilen bu, müslümanlara yardım ve himaye politikası zulüm kurbanlarına karşı, ırkları ve dinleri ne olursa olsun yunanlıların besledikleri hislerin yeni bir delilini teşkil etmektedir."

Londradaki yunan elçisinin kaleminden çıkan bu haber Reuter Ajansının bültenlerinde dünyaya yayılmıştır.

Tam bir ortaklık

Reuter ile Kaklamanos o yıllarda tam bir ortaklık kurmuşlardır ve ajansın başındaki Sargint âdeta bir yunan memuru gibi çalışmıştır. Sadece yunan elçiliğinde kaleme alman haberler Reuter bültenlerine girmekle kalmamış, Sargint canı gönülden yunan dâvalarına hizmet arzetmiştir. İşte, Sargint'in Kaklamanos'a bir mektubu:

"24 Eylül 1919. Azizim M. Sargint. Bugünkü nazik ford'dan bahsettiğimizi hatırlayacaksınız. Mr. Brailsford'un bugün Daily Herald'da çıkan ve Balkanların istikbali hakkındaki görüşlerini belirten makalesini size gönderiyorum. Sizi alâkadar edebilir. Doğrusunu isterseniz, benim hiç hoşuma gitmeyen bir noktai nazar söylüyor. Saygılarımla. H. P. Sargint".

Makalede Brailsford "Makedonyalılar ırk, dil ve yaptıkları kesin seçim itibariyle büyük ölçüde bulgardırlar" demekteydi.

Bunun üzerine Kaklamanos Beuter'in idarecisine şu mektubu yazmıştır:

"24 Eylül 1919. Azizim M. Sargint. Bugünkü nazik mektubunuzdan dolayı teşekkür ederim, Yunanistandaki gerici ve alman taraftan partinin bu memleketteki ajanları tarafından son günlerde yayılan endişe verici dedikodulara karşı gazetelerde bazı beyanatlar yayınlatmayı hararetle arzuluyorum. Bunu Reuter vasıtasıyla mı yapmam iyi olur, yoksa gazetelerin yayın müdürlerine ayrı ayrı bültenler halinde mi bu beyanatları yollayayım, yoksa her iki yolu birden mi kullanayım?."

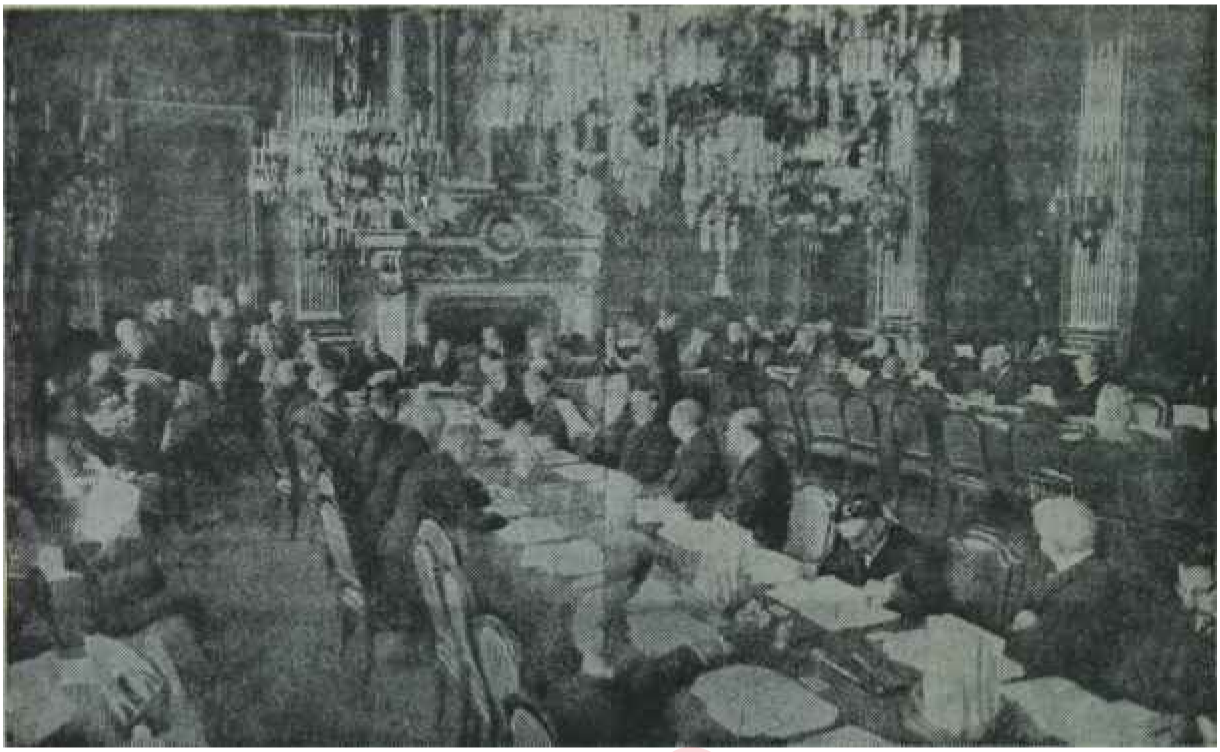
Yunan elçisi, bir nevi müşaviri haline getirdiği Reuter'in müdüründen, iki gün sonra şu cevabı aldı:

"26 Eylül, 1919. Azizim M. Kaklamanos, 24 tarihli mektubunuzu ancak bu sabah aldım ve bütün gün bir cevap yazabilmek için zaman kolladım, ama maalesef bulamadım. Karşı koymak istediğiniz propagandanın ne çeşit bir propaganda olduğunu anlıyorum. Buna ait bir vesika, bir gazete halinde, Cenevreden bize de geldi. Tabii hemen sepete attım. Yayınlatmak istediğiniz ne varsa, hepsini Reuter'e gönderiniz. Tabii, arzu ederseniz bunları gazetelere de yollayabilirsiriiz. ' Bildiğiniz gibi Reuter'îrı havadisleri bütün eyaletlerde yayınlanmaktadır. Eyaletlerin umumî efkârı bu memlekette gittikçe önem kazanan bir yeni unsurdur. Fakat aynı zamanda benim kanaatim, bu sırada dikkatleri bir dış politika hadisesine çekmenin güç olduğudur. Şimdi herkesi bir tek şey ilgilendiriyor: Grev! O mesele halledilinceye kadar gazeteler başka bir şeyle ilgilenmezler. Onun için, makalelerinizin yayınlatılmasını bir kaç gün geciktirmenizi tavsiye ederim... H. P. Sargint.'

Gerçekten de Kaklamanos bu tavsiyeye uymuş ve Politise çektiği bir telgrafta, mülakatının yayınlanmasını "bir gazeteci dost"un verdiği fikir üzerine geriye bıraktığını bildirmiştir. İngilterenin, hattâ o tarihlerde dün-

Yunanlıların elde ettikleri propaganda vasıtaları Times ve Manchester Guardian gazetelerinin başlıkları

Barış Konferansı ilk toplantısında

yanın en büyük ve itibarlı haber ajansının yunanlıların eline, ne derece geçmiş olduğunun bu delilleri insana şaşkınlık vermektedir. Bu, Venizelosun genç ve dinamik ekibinin ne kadar hırslı ve verimli çalıştığını göstermektedir.

Başka, bir hevesli

Yunanlılar 1919'larda daha küçük bir takım yayın organlarım da İngilterede kendi taraflarına çekmeyi becermişlerdir. Tabii, bütün bu şebekenin temelindeki harc menfaat olmuştur. Venizelosun adamları, hükümetlerinin sağlam desteğiyle bol miktarda adam satın alabilmişlerdir. Meselâ Ağustos. 1919'da Kaklamanosun Liverpuldan aldığı bir mektup ilgi çekicidir. Mektubu yazan, The Liverpbol Courier adını taşıyan bir gazetenin dış politika yazarı Prof. Maurice A. Gerothwohl'dur. Mektup şudur:

"16 Ağustos 1919. Şahsa mahsustur. Efendim, gazetemizin Barış Konferansında yunan menfaatlerini ne kadar hararetle koruduğu her halde meçhulünüz değildir. Bu menfaatler daha ziyade siyasiydi ve toprak taleplerine aitti. Şimdi, ingiliz-yunan işbirliğinin başka bir sahası, ticarî saha üzerine eğilmek istiyorum. Acaba siz veya bir mütehasssısınız gerekli bilgileri, -mali istatistikler, yeni Büyük Yunanistanda açılan iş sahaları, ticarî krediler konusunda ihtiyatlı teklifler gibi..- bana verebilir misiniz? Bunlara dayanarak İngilterenin bu kuzey bölgesinin ticaret ve iş çevreleri için alâka çekici ve herkesin kolay anlayabileceği cinsten' bazı yazılar yazabilirim. Eğer böyle bir incelemeden sonra sizin birinci sınıf adamlarınızdan biri kuzey İngilterenin bu çevrelerine hitaben bı--ak bir davet yaparsa eminim ki ticari münasebetlerimiz bundan çok şey kazanır. Bir randevu lütfederseniz, belki gelecek hafta içinde bir sabah sizi görebilirim. Samimi hürmetlerimle."

Bütün bunlar İngilterede, Birinci Dünya Harbinin sonlarında Venizelos tarafından örülen örümcek ağının dehşetini gözler önüne sekmektedir. Barış Konferanslarında kurnaz giritli gerçek kuvvetini bu ağdan almış ve Türkiyeyi fütursuz talep etmiştir.

Tabii, haftalıklar da..

Yunanistan ingiliz basınında sadece gündelik gazetelerle yetinmemiştir. Onların yanına bir çok da haftalık dergiyi katmış ve hattâ bunlardan bazılarını düpedüz satın almış 'veya beslemiştir,

İngilterede, dünyanın pek çok başka memleketinde olduğu 'gibi, haftalıkların umumî efkâr üzerindeki rolü gündeliklerin rolünden dahi fazladır. Siyaset, sanat ve edebiyat çevreleri bir takım dergilerin etrafında dalgalanmaktadır. O tarihlerde bilhassa itibarda olan dergiler Spectator, Nation, Outlook v.s. dir. Bunlardan Outlook'-un, kudretli olmasına rağmen kötü bir idare yüzünden müşkül "durumda bulunduğunu, gören yunanlılar hemen onun sahibiyle temasa geçtiler. Derginin muhtaç olduğu parayı yunanlılar bir vasıtayla sağlayacaklar, buna mukabil yayını kontrol edeceklerdi. Fakat pazarlık, derginin satın alınması konusunda fazla ilerlemedi. Buna mukabil yunanlılar hem Londrada ve hem de Pariste bir süre sonra, kendi adamlarına bizzat hazırlattıkları bir kısım mecmuaları yayınlatmaya başladılar. Tabii bu gayretler yunan hazinesine hayli pahalıya mal oldu ama, Venizelos meşhur Büyük Yunanistanını bu havaya dayanarak kurabileceğini, yaratabileceğin! hesaplıyordu.

Fransada gayretler

Fransız basını umumiyetle ve daha önceden İtalyanlar tarafından satan alınmış olmakla beraber yunanlılar oraya da el atmaktan tabii geri kalmadılar. Venizelos Parise, yunan propagandasını idare etmek üzere Leon Maktası göndermişti. İşte, o yıllara dair Makkasın verdiği izahat:

"Tesir altında tuttuğumuz gazeteler Le Temps, Le

Journal des Debats, biraz Le Figaro, ondan da az olarak Le Gaulois idi.

Le Temps, ile, elçiliğimiz ve gazetenin yöneticisi Edgar Roch arasında bir anlaşma vardı. Bu anlaşma gereğince gazete, kendisine verdiğimiz bütün haberleri yayınlıyordu. Başyazılara gelince, onlar bir taraftan Clemenceau'nun mesai arkadaşı Andre Tardieu, diğer taraftan Rene Puaux ve Gaston Deschamps tarafından kaleme alınıyordu. Onlar da bizi desteklemekteydiler.

Journal des Debats'nin müdürü Etâenne de Naleche'in İzmir Fenerler İdaresi ile alâkası vardı. Bu idare bir fransız şirketine aitti. Gazete bu menfaat birliği dolayısıyla bizi sımsıkı tuttu. Dış politika yazılarını bir yunan dostu olan Auguste Gauvain yazıyordu.

Figaro'da güvendiğimiz adam Georges Bourdon idi. Bourdon, Trikopisten beri Yunanistanın dostuydu. Sonradan benim de dostum oldu. Bourdon asıl, Le Temps'in uzun süre Atina muhabirliğini yapmış bulunan Andriyadisle ahbaptı. Zaten Andriyadisin Paristeki yunan propagandasına hizmeti büyük olmuştur. Fransız başkentinde sayısız tanıdığı vardı. Paris'in en tanınmış, en şık lokantalarında yemekler tertipler, misafirler çağırırdı. Oralarda Yunanistanın meseleleri görüşülürdü. Andriyadis Politisin, de arkadaşıydı. Ama venizeloscu değildi."

Makkasın bu açıklamalarından anlaşılan, yunanlıların fransız basınına "çengel atmak"ta, ingiliz basını üzerindeki tesirleri göz önünde tutulursa, daha az başarı gösterdikleridir. Gerçekten de fransızlar, italyanlarla beraber, Anadoludaki yunan macerasından ellerini ve eteklerini ilk çekenler olmuştur. Gerçi Venizelos. Clemenceau gibi kudretli bir çok şahsiyeti başka yollardan ağına düşürmemiş değildir. Ama işler sarpa sanrıca, fransız umumi efkârı yunanlıları zaten tutmadığından kurnaz giritli Paristen fazla bir yüz bulamamıştır.

Sarfedilen paralar

Göndelik gazeteler ve dergiler Venizelosun ekibini her zaman tatmin etmemiştir. Üstelik, bunlar ne kadar tesir altında kalsa da, nihayet zaman zaman istiklâllerini belli etmek hevesine kapılmaktan geri kalmamışlardır, Morning Past'da bile Yunanistanın boşuna gitmeyen bu yazanın çıkabildiği düşünülürse yunanlıların bizzat kendilerinin sahip olacakları bir dergi kurmak için sarfettikleri gayretin mânası daha iyi ortaya çıkar.

Kaklamanos Londrada, Balkan Review adını taşıyan böyle bir dergiyi kurmuştur. Bu konuda Yunanistanın Londra elçisiyle Atina hükümeti arasında cereyan eden muhabere çok eğlencelidir. Elçi önce hesap ve kitap etmiş, bu derginin Yunanistana yılda 100 bin ingiliz lirasına malolacağını görmüştür. Hem de, ayda 5000 adet yasılmak şartıyla. 1919'da 100 bin ingiliz lirası bir servettir. Elçi, derginin idaresi işini Crawford Price adını taşıyan bir ingiliz gazeteciye vermeyi düşünmektedir.

Sonradan. 100 bin ingiliz lirasının fazla olduğunu düşünen Kaklamanos başka bir formül tasarlamıştır. Bir büyük editör olan Heinemann kendi hesabına yüz sayfalık bir dergi çıkartacak, bunun bazı sayfalarım senede 2000 ingiliz lirasına Yunan Elçiliğine satacaktır. Buna mukabil, o sayfaların idaresini deruhte edecek olan Price da yılda 500 ingiliz lirası istemektedir. Kaklamanos bu teklifleri Dişileri Bakanı Politise bildirmiştir. Politisin cevabî telgrafı şudur:

İşgal edilmiş Atinada fransız askerleri

İstanbula müttefik kumandanları çıkıyor

"Atina, 31 Temmuz 1916. Dergiyle alâkalı plânla mutabıkım. Tek zayıf nokta, mecmuanın idaresi tarafı. Zira ingiliz kaynaklarının bildirdiğine göre Price'ın İngilterede fazla bir itibarı yoktur ve sırp ve rumen propaganda teşkilâtından da para aldığı sanılmaktadır. Galiba PRICe'ın gayrıresmi idareci olması, buna mukabil her türlü şüpheden azade bir kalem adamım paravana olarak kullanması daha iyi olacaktır. Politis".

Kaklamanos bu itiraza şu cevabı vermiştir: "Price'ın satılık bir adam diye tanındığı doğrudur. Ama, bu işi cid di bir ingiliz entellektüeline yaptırtmak da kabil değildir ki.. İngiliz entelektüellerinin ne kadar sıkı prensipleri bulunduğu malûmdur. O bakımdan, elimizde fazla bir seçim imkânı yoktur. Masrafa gelince, bu şekilde masraf yılda 2500 ingiliz lirası olacaktır."

Bu cevap bir kaç noktayı ışığa kavuşturmaktadır. Yunanistan, basında adam ve gazete satın almak için bol para harcamıştır. Nitekim Kaklamanosun dergiyle ilgili tasavvuru gerçekleşmemiş ve neticede Yunanistan Balkan Review için yılda 100 bin sterlin sarfetmiştlr. Ancak, parayla satın alman kalemlerin kaliteleri hiç bir zaman fazla yüksek olmamış ve bunlar bir itibara sahip sayılmamışlardır. Ama, Venizelos istediğini söyletmeyi becermiş ve başka yollardan devrin nüfuzlu adamlarım da ele geçirmiş bulunduğundan propagandası tesirli olmuştur.

Şayanı hayret bir nokta, Londrada ve Pariste bu kadar kolay satın alman bu kadar çok gazete ve kalemin bulunmasıdır. Halbuki bilhassa ingiliz basını, ciddiyetiyle tanınmıştır. Mamafih, basına sızan bu tesirler bilinmeyen hususlar değildir ve İngilterede zaman zaman kurulan Kraliyet koalisyonları yayın organlarının gelirlerini, bunların üzerindeki tesirleri incelemekte, açık raporlar vermektedir. Her halde, devrin hususiyetlerini iyi bilen Venizelos ile genç ekibi adam ve gazete baştan çıkarmak için hiç bir gayretten geri kalmamışlardır.

Hak ve hakikat

Yunan propagandasının Yunanistanın 1919'daki avantajlı durumunu hazırlamakta büyük rol oynadığı şüphesizdir. Ancak bir hadise, kilit noktalarım ele geçirmiş, bulunduğu halde Yunanistan aleyhinde bir havanın yaratılmasına yol açmıştır. Bu hadise, İzmirin 16 Mayıs 1919'daki işgali sırasında yunanlıların yaptıktan zulümlerin, vahşetin bütün batılı başkentlerde uyandırdığı tepkidir. Yunanistanın en koyu dostları bile bu barbarlık kargısında yunanlıları kınamaktan geri kalmamışlardır.

Yunanlılar bu tepkiyle çok uğraşmışlardır. Bütün kaynaklarını ve adamlarını, tepkiyi hafifletmek için seferber etmişler, hadisenin mahiyetinin değişik olduğunu söylemişler, bir takım suçluları cezalandırmak suretiyle sorumluluğu paylaşamadıklarım göstermek istemişlerdir. Bu vesileyle gazetelerde türklerin dostlarıyla yunanlıların dostları bir Okuyucu Mektubu savaşma girişmişlerdir.

Yunan propagandasının hikâyesindeki bu tarafı, gelecek hafta göreceğiz.

İ Ş A L E M İ

Dâvalar

İptal edilen liste

Çalışma Bakanlığı tarafından, 22 Ağustos 1963 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan, sendikaların iş kolları ile ilgili yönetmeliğin Devlet Şûrasınca iptal edilmiş olması gerek işveren, gerekse işçi muhitlerinde büyük bir ilgi uyandırdı. Esasen yönetmelik, birçok aksaklıkları olduğu için daimî şikâyetlere yol açmaktaydı. Fakat doğrusu iptal edileceğini kimse zannetmemekteydi.

Çalışma Bakanlığının 21 Ekim 1954 tarihli genelgesiyle, iktisadî faaliyetlerin beynelmilel tasnifine göre, yürürlüğe girmiş olan ve bölümlerle grup numaralan esas tutulmak üzere hazırlanan iş kollarındaki aksaklıklar iş kolu seviyesinde kurulacak sendikalar bakımından büyük engeller taşımaktaydı. Filhakika bazı iş kollarının birbirleriyle ayni sendikalarda birleşmesine izin verilmekteydi. Ama bu da yeterli olmamaktaydı.

Şimdi yeniden düzenlenecek iş kollarının çeşitli sendika tüzüklerinde değişikliklere sebebiyet vermesi muhtemeldir ve asıl işin önemli noktası da burasıdır.

İş kolları listesinin iptali yanında, asıl değişikliğe uğraması gereken husus, toplu iş sözleşmeleri, grev ve lokavt usûllerini gösteren 275 sayılı kânundur. Kanunun çeşitli' aksak ve eksik kısımları mevcuttur. Evvelâ kanun, sınaî işletmelere göre hazırlanmış olup, sınaî işletmeler dışındaki iş yerlerine alt birçok hususiyetleri ihtiva etmemektedir. Mesela, kanunun 25. maddesinde, "hiç bir suretle istihsal ve satışa matuf olmamak kaydıyla, niteliği bakımından sürekli olmasında teknik zaruret bulunan işlerde faaliyetin devamlılığını sağlıyacak sayıda işçi greve katılamaz" denilmektedir. Kanunun burada sadece sınaî işletmeleri gözönüne aldığı aşikârdır. Halbuki, fikir işçileri son zamanlarda geniş şekilde organize olmaya başlamışlardır. Evvelce sadece gazetecilerden ibaret olan fikir işçileri, bundan dört-beş ay önce banka işçilerinin (Bank-İş) kurduğu sendika ile 8-9 bini bulmuştur, Banka işçileri toplu iş sözleşmeleri yapmakta, iş uyuşmazlıktan çıkarmakta ve greve hazırlanmaktadırlar. Öte yandan, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Odalar Birliğinde çalışanlar da, TİSABİR - İŞ isimli bir sendika kurmuşlardır. Bu sendikaya İstanbul Sanayi Odası mensupları tamamen' dahil olmuşlar, Ticaret Odası ile Odalar Birliğinde de geniş çalışma başlamıştır. Bu şeksi-de TİSABİR - İŞ'te de epeyce fikir işcisinin toplanacağı anlaşılmaktadır. Bu yüzden 275 sayılı kanunun sadece sınaî işyerlerine göre hazırlanmış olması aksaklık yaratmaktadır.

Anlaşılması güç kanun

Öte yandan, 275 sayılı kanunun ifade ve anlaşılma bakımından Türkiyede yayınlanan kanunların en kötülerinden biri olduğu muhakkaktır.

Meselâ, grev ve lokavt yetkisi ile ilgili 19. maddenin, grev ve lokavt yasaklarını gösteren 20. maddenin, grevin durdurulmasıyla ilgili 21. maddenin uzunluğu ve karışıklığı şaşılacak derecededir.

Ayrıca kanunda birçok problem ve müesseselerin karıştırıldığı da görülmektedir. Meselâ, 88. maddedeki grev oylamasının hangi hallerde yapılacağı sarih olarak belli değildir. Gene 7. maddedeki toplu sözleşme yapmada, genel yetkiyi belirten hükümlerle, 9. maddedeki toplu görüşmeye çağrı yetkisi hükümlerinde de vuzuh yoktur. Meselâ 7. maddenin 2. bendinde "Bir işveren federasyon veya sendikası bir iş kolundaki is yerlerini kapsıyan toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olabilmesi için mensubu olan işverenlere ait iş yerlerinde çalışan işçilerin o iş kolunda çalışan işçilerin çoğunluğunu teşkil etmesi gereklidir" denilmektedir. Bu ifadenin çetrefilliği bir yana, hükmün de tereddüdü mûcap olduğu meydandadır.

11. madde, çağrı yetkisi üzerinde uyuşmazlık hükümlerini getirmektedir. Yani bu madde, bir sendikanın topla sözleşmeye yetkili olup olmadığı hususlarını incelemektedir. Ancak, bir sendikanın çağrı yetkisine sahip olacak çoğunluğu olduğu, fakat sonradan çoğunluğu kaybettiği ahvalde ne şekilde hareket edileceği belli değildir.

Sürat isteği ve alınan sonuç

Bir başka mesele de, çağrı yetkisinin tespitindeki itiraz müddetlerinden doğmaktadır; 12. maddenin 3. bendinde, altı gün içinde yetkisizlik itirazı yapılabileceği belirtilmektedir. İşveren sendikası, işçi sendikasının yetkili olup olmadığını anlamak için üye adedini altı günde tespite vakit bulamadığından, otomatikman yetkisizlik itirazında bulunmakta, bu da haddizatında işi çabuklaştırmak için alınmış bir hükmün büsbütün zamanı uzattığını ortaya çıkarmaktadır.

15. maddede, 14. maddeye göre anlaşamayan tarafların, uzlaştırma toplantısı şartlan belirtilmektedir. Ancak uzlaştırma toplantısının usulü bu maddede kâfi derecede açık olarak belirtilmemiştir.

Nihayet, 17. maddeden itibaren grev ve lokavt hükümleri belirtilmektedir. 17. ve 18. maddelerdeki tarif hükümleri bir tarafa bırakılacak olur-

Ne zaman düzelecek?

Liberasyon listesinde, 73.15 gümrük ve tarife pozisyonlu yüksek karbonla ve kaliteli makastık ve yaylık çelikler karşısında, "Sanayi Bakanlığının müsaadesiyle" kaydı vardır. Daha birçok maddenin karşısında bu kaydı görebilirsiniz. Şu bakanlığın veya bu dairenin müsaadesiyle!.. Bir taraftan liberasyon, bir taraftan da müsaade alınması hükmündeki acaiplik, alıştığımız için olacak, kimsenin nazarı dikkatine çarpmıyor.

Bakanlık, ithali kendi müsaadesine bırakılmış olan bu madde için 17 Ocak tarihli sirküleriyle 1,5 milyon dolarlık tahsis yapıldığını belirtmiştir. Bir taraftan liberasyon listesinde bulunup, öte yandan döviz tahsis edilmesini, ne yalan söyleyelim, bizim aklımız almamaktadır. Bir mal liberasyon listesine konulur ve serbestçe ithal edilir. Veya döviz tahsis olunacaktır, o zaman da tahsisli ithal malları üstesine alınır. Böylece işin normal şekilde yürümesi sağlanmış olur. Halbuki malın liberasyon listesinde bulunması, ihtiyaç sahibinin de durumunu ona göre ayarlamasına yol açmaktadır. Bizce bu şekilde liberasyonla ilgisi kalmamış malları otomatikman tahsisli ithal malları listesine almak en normal yoldur. Ama normal yollardan nedense biç birimiz pek hoşlanmayız da...

Bununla beraber, bizim asıl anlatmak istediğimiz konu bu değildir. Sanayi Bakanlığı, 17 Ocak tarihinde yayınladığı bir sirkülerde, 73.15 gümrük tarife pozisyonlu yüksek karbonlu çeliklerden yay ve makas sanayii ile zincir sanayiinde kullanılan çelikler için ihtiyaç sahiplerinin doğrudan doğruya Sanayi Bakanlığına müracaat etmeleri gerektiğini bildirmiştir. Bu sirküler üzerine yay ve makaslık yüksek karbonlu çeliklerle zincir sanayiinde kullanılan çeliklere ihtiyacı olan sanayiciler, Sanayi Bakanlığına doğrudan doğruya müracaatta bulunmuşlar ve tahsislerinin verilmesini beklemeye başlamışlardır.

Onlar bir taraftan bekleyedururlarken, kırk gün sonra Bakanlıktan bütün ihtiyaç sahiplerine bir yazı gelmiştir: "73.15 gümrük tarife pozisyonlu yüksek karbonlu ve halitalı çeliklerin ithali için özel sektöre mensup sanayicilere 1.5 milyon dolarlık müsaade belgesinin verilmesi hususunda 17 Ocak 1964 tarih ve 4/525 sayılı yazımızla Odalar Birliğine gerekli talimat verilmiş bulunmaktadır. Adı geçen müesseseye ihtiyaç sahibi sanayicilerin bağlı bulundukları Odalar kanalıyla müracaatta bulunmaları..."

Bu yazıyı, alan sanayicier, Bakanlığa yapılan müracaatların nedense - esasen sanayici bu gibi durumlarda işin nedenini sormamaya alışmıştır - makbul sayılmadığını anlamış ve hemen Odalar Birliğindeki tevziata yetişebilmek için gerekli evrakı tekrar hazırlayarak, bu sefer, bağlı bulunduğu Odaya sunmuştur. Odalar, kendilerin» gelmiş olan ilk talimata göre bu husustaki müracaatın doğrudan doğruya Bakanlığa yapılacağını ileri sürerek işe karışmamak istemişlerse de, sanayicilerin elindeki "Odalarınız kanalıyla Birliğe başvurunuz" talimatını görünce fazla sıkılamamışlar ve müracaatları alarak -zira işin şakası yoktur, tevziatı kaçırabilirsiniz- Odalar Birliğine göndermişlerdir. Fakat müracaatlar Odalar Birliğine geldiği zaman, Birlik yay ve makas sanayii için doğrudan doğruya Sanayi Bakanlığına başvurulacağını belirtmiştir. Nihayet anlaşılabilmiştir ki Sanayi Bakanlığı ""Odalar Birliğine başvurunuz" emrini yanlışlıkla vermiştir. İşte bu yanlışlık yüzünden aylardan beri, yaylık ve makaslık yüksek karbonlu çelik imalcileri ile zincir sanayiinde kullanılan çeliğe ihtiyacı olanlar beklemektedirler.

Tabiî onlarla beraber, bu sanayi kollarındaki imalât ve bu imalâtı bekleyen sanayi kollarındaki imalât da zincirleme olarak beklemektedir Haddizatında beklenen, ham maddenin ne zaman geleceği değil, bu işlerin ne zaman düzene gireceğidir.

Fasih İNAL

müthiş bir yaştır. Çocuk- birdenbire sa, 19. maddedeki grev ve lokavt yetkisi maddesiyle mesele ele alınmaktadır. Ancak, başta 19. madde olmak üzere, 20, 21 ve 22. maddelerin uzunluğu ve karışıklığı hakikaten tasavvurun haricindedir.

Grev gibi, memleketin ekonomik hayatında büyük bir rol oynayacak, buna karşılık çalışanların haklarını koruması bakımından da ayni derecede önemli bir sosyal fonksiyon icra edecek bu müessesenin kanunda hiç bir şüpheye mahal bırakmıyacak seklide ifade edilmesi gerekirdi.

35 ve 36. maddelerde İl ve Yüksek Hakem Kurullarının teşekkülü ile görevleri ele alınmaktadır. Ancak her iki hakem kurulunun da gene vazifeleri ve yetkilerine ait hükümler maddelerde açık bir şekilde ifade olunmamıştır.

Akademik münakaşalar

37 maddedeki "Özel hakem" hükmü de karıştırılmakta ve bu müesseseden toplu iş sözleşmesine gidilen her halde istifade edileceği zannedilmektedir. Halbuki, özel hakem, sadece grev yapma yetkisi olmayan teşekküllerde fonksiyonu olan bir müessesedir.. Nitekim özel hakemin karan toplu iş sözleşmesi hükmündedir. Ancak, 37. maddede bu hususun açıklanmamış olması ihtilâflara yol açmakta, özel hakemlik müessesesinin ne şekilde işleyeceği saatlerce süren akademik münakaşalarla halledilebilmektedir.

Bilindiği iüzere, 274 sayılı kanun, işçi ve işveren sendikaları ile ilgili hükümleri getirmektedir. 274 sayılı kanun - ufak tefek aksaklıklara rağmen - hakikaten mükemmel denilebilecek vasıftadır.

"Neden Sendikalar kanunu bu kadar derilitoplu oluyor da, Toplu İş Sözleşmesi ve Grev; Lokavt Kanununda aksak bir sürü hüküm bulunuyor?" diye, insanın aklına bir sual gelmektedir. Halbuki mesele gayet normaldi.. 274 sayılı kanun, yani Sendikalar Kanunu, haddizatında yeni bir kanun değildir. Bundan 17 yıl önce çıkarılmış olan 20 Şubat 1047 ve 5018 sayılı kanunun tâdili şeklindedir. Esasen, işçi ve işveren sendika ve sendika birlikleri hakkındaki 5018 sayılı kanun 25 Mayıs 1959 tarihinde 7286 saydı kanunla tâdil edilmiştir. Bu şekilde Sendikalar Kanununun uzun bir tatbikattan sonra bugünkü mükemmel şeklim aldığı ' anlaşılmaktadır. Buna karşılık, 275 sayılı kanunun getirmiş olduğu toplu sözleşme ve grev ve lokavt hükümleri memleketimiz için çok yeni bir mahiyet taşımaktadır. Tabiatıyla zamanla bu hükümlerde de çeşitli ıslahata gidilebilecektir. Ancak, bugün için böyle bir emare ufuklarda pek görülmemektedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Kurtulan namus

Texas eyaletindeki Dallas şehrinin Adalet Sarayında dört haftadır oynanan bir gülünç oyun, zaman zaman oldukça hareketli safhalardan geçtikten sonra, nihayet geçen hafta, sona erdi. Zaman oldu koridorlarda hırsız polis oyunları oynandı; zaman oldu, gazeteciler heyecanla telefon kulübelerine koşuşup, dünyanın dört bir tarafına haber yetiştirmeğe çalıştılar. Fakat koca binada geçen olayların en ilgi çekicisi, hiç şüphesiz, mahkeme salonunda gösterilen bir film oldu. Bir televizyon şirketinden ödünç alınan bu filmde, salonda suçlu sandalyesinde oturan adamın, elinde tabanca, nasıl cinayet işlemiş olduğu bütün açıklığıyla gösteriliyordu. Bu film gösterildikten sonra, sanık avukatları heyecanla yerlerinden fırladılar, bundan sonra sanığı savunmak imkânının kalmadığını bildirdiler. Bu, şimdiye kadar görülmüş şey değildi.

Hemen anlaşılacağı gribi, Dallas Adalet Sarayında oynanan bu gülünç oyun, Kennedynin katili olduğu ileri sürülen Oswald'ı öldüren bar sahibi Ruby'nin yargılanmasından başka birşey değildi. Sanık avukatlarının eşi görülmemiş gayretleri, akla hâyâle gelmeyen düzenleri sonunda jürinin kurulması ancak üç haftada tamamlanabilmiş ye, duruşma, ancak önceki haftanın ortalarında başlayabilmişti.

Duruşma başladıktan sonra tarafların durumu Ur kere daha açıkça anlaşıldı: Tesas polisinin namusunu kurtarmak isteyen Dallas savcısı, bir zamanların dostluğu ne olursa olsun, Ruy'yi mutlaka elektrikli sandalyeye göndermek istiyordu. Buna kargılık sanık avukatları da Ruby'nih, Oswald'ı öldürürken geçici bir delilik halinde bulunduğunu ileri sürüyorlardı.

Önceki hafta savcının dinlettiği tanıklar içinde en heyecan yaratanı, biç şüphesiz, polis çavuşu Patrick T. Dean olda Dean'e göre, Oswald'ı öldürdükten on dakika sonra verdiği ifadede, Ruby bu işi yapmaya eski deniz piyadesinin yüzündeki alaycı ifadeyi gördükten sonra karar verdiğini söylemişti. Üstelik .Rubynin, Oswaid'i öldürürken bir namus davası peşinde olduğu da anlaşılıyordu: Kendisi de bîr yahudi olan Ruby, Oswald'i öldürüp, bütün dünyaya yahudilerin de yürekli insanlar olduğunu göstermek istemişti!

Dean çavuşun söyledikleri sanık avukatları arasında tam bir karışıklık yarattı. Bütün kaderlerini geçici delilik kozuna bağlayan avukatlar, daha ilk ağızda, Ruby'nin bu işi bilerek, önceden tasarlayarak yaptığım bildiren bir tanıkla karşılaşınca ne diyeceklerini şaşırdılar. Hele bu sırada binanın yanındaki şehir hapishanesinden saçan yedi mahkûmdan ikisi de yollarını şaşırıp yargılamanın yapıldığı bölmeye girince, bu karışıldık büsbütün arttı. Odada ve koridorlarda düzenin yeniden kurulabilmesi için yargıcın epeyce ter dökmesi gerekti.

Sanık avukatlarının Ruby'nin geçici deliliği konusunda ileri sürdükleri bütün iddialara rağmen, sekiz erkek ve dört kadından kurulu jüri, Dean çavuşun sözlerine daha fazla önem vermiş olmalı ki, geçen harta sonunda karar vermek üzere odaya çekildiği zaman, iki saati biraz aşan görüşmeler sonunda yalındı baremin suçlu olduğuna ve bu suçu, elektrikli sandalyede ölerek ödemesine karar verdi. Tabii, sanık avukatları katara derhal kargı koydular ve bunu *temyiz* edeceklerini söylediler. Gelen Haberlere göre, böyle olursa Ruby'nin elektrikli sandalyeye oturması için iki yıl kadar beklemek gerekecek.

Geride kalan sorular

Görünüşe göre, önce Oswald'ın öldürülmesi, sonra Buby'nin yargılanıp elektrikli sandalyeye oturtulmasıyla birlikte, Başkan Kennedy'ye yapılan suikast hikâyesi de kapanıp gidecek Gerçi önce yahudilerin, sonra da Dallas şehrinin ve Texas eyaletinin namusu kurtulmuştur ama, genç yaşında yok yere hayata gözlerini yuman Kennedy'nin ölümü etrafındaki esrar Perdesi hâlâ dağılmamıştır. Hele bir de Ruby ortadan kalkacak olursa, bu perdeyi dağıtmak daha da güçleşecektir, bundan hiç şüphe etmemek gerekir.

Tüli'den haberler

CHP'nin, sosyalist eğilimli' Diyarbakır milletvekili Şehmuz Aslan, geçtiğimiz hafta içinde evinde, yirmi kişilik bir ziyafet verdi. Güneydoğu Anadolulu dostlarıyla eşlerine verilen bu davette bilhassa mahallî yemekler yenildi: Bulgur pilâvı vs. Devlet Bakanı Vefik Pirinççioğlu, hasta olduğu için davete gidemedi. Kendisine özel olarak bir tabla yemek gönderildi. .

Temekte bulunanlar arasında, Pirinççioğlunu temsilen ablası, kızkardeşi ve eniştesi,- Kemali Beyazıt ve fişi Âliye Beyazıt, Ulaştırma Bakanı Ferit Alpiskender ve eşi, Kâmuran Erkmenoğlu ve eşi, Yusuf Azizoğlu ve eşi, Sahir Kurutluoğlu ve eşi Amire Kurutluoğlu, Atalay Akan ve eşi avukat Melâhat Aban, Recai İskenderoğlu ve eşi vardı.

Şehmuz Aslanın İsrail mahallesindeki evinde verilen bu davette Anadolu Klubünden getirilen garsonlar hizmet ettiler.

Haftanın başında, Pazartesi günü, Çocuk Sevenler Derneği yararına, Hikmet Relbez ve eşinin, Vali Reşit caddesindeki evlerinde bir çay verildi. Ankaranın sayılı güzel ve şık evlerinden birinde verilen bu çaya, birçok kimse de, methini işittikleri evi görmek için gelmişlerdi, çok zengin hazırlanmış olan büfede gayet muntazam bir şekilde ağırlanan misafirler, Japon Büyük Elçiliğinden gönderilen iki-üç renkli, çok enteresan filmi de seyrettiler. Ayrı bir odada da, Dernek üyeleri tarafından hazırlanan veya getirilmiş olan bazı eşyaların satışları yapılıyordu. Pek çok kalabalık olan davette birçok yabancı yanında kırmızı deri elbisesiyle bir fransız hanını dikkati çekiyordu. Türk misafirler arasında, daima birlikte görmeye alıştığımız arkadaş grupları vardı. Meselâ: Liseden beri ayrılmaz arkadaşlar olan, Cevat Dursunoğlunun kızı Sevim Budak, İlyas Seçkinin eşi Sema Seçkin, Atlas Mağazası sahibi İbrahim Atlasın kızı Türkân Emül, gene başbaşaydılar. Başka bir köşede Reşat Aktanın eşi Emine Aktan sade. zarif bir elbise ile gelmişti. Bayan Aktan nefis sarileri ile meşhur olduğu için, insan onun üzerinde her zaman sari görmek istiyor, âdeta! Necmi Aranın eşi Eşref Aran, koyu mavi ve siyah Çizgili pek güzel kadife bir kumaştan, iyi dikilmiş tayyörü ile günün en şık kadınlarından biriydi. CHP'nin eski milletvekillerinden merhum İzzet Ulvi Aykutun kızı Aytekin yalnız geldi, orada arkadaşları ile soluştu. Bu kibar ve zarif hanım her gittiği yerde nazarı dikkati çekiyor.

Vefik Pirinççioğlu, rahatsızlığı devam ettiği için, hafta içinde Devlet Bakanlığından istifa etti. Kendisi yakında İstanbula, oradan da Madrite. kardeşi Fethi Pirinççioğlunun yanına gidecek. Yerine tayin olunan Nüvit Yetkin, hemen işe başladı.

Nüvit Yetkin, birkaç ay evvel arabasını siyaha boyattığı zaman, "Ba--an arabasına benzemiş" diye yazmıştık. "Söyliyene bakma, söyletene bak" derler. Yetkin, bahsettiğimiz arabasını yakında satmıştı ama, şimdi Bakanlık arabası daha çok işine yarıyordur herhalde!..

Geçen hafta başında. Sanatsevenler Kulübünde "Doğum Günü" İslimi piyesin eleştirmesi yapıldı. Oturumu Ozansoy açtı. İlk olarak sözü Sav kardeşler aldılar, eser ve yazarı hakkında konuştular. Bu arada, Süleyman Arısoy eseri görmediğini, tiyatrosever olduğunu, içindeki dinamiti patlatmak için konuştuğunu, eleştirmeleri hazırlıyan Kulübe teşekkür etmekle beraber, hep belirli şahısların konuşturulmamasının daha doğru olacağını söyledi!

Salonu dolduran kalabalık büyük bir ilgi ile eleştirmeyi izliyordu. Arada, fikirlerini çok rahatça söyliyen gençler de gözden kaçmıyordu. Arka sıralarda da kendi aralarında yüksek sesle konuşup şakalaşan bir "Üçlü" göze çarpıyordu: Edebî Heyet üyesi, "Simültane" adıyla tanınmaya başlıyan Orhan Kuraner, Devlet Tiyatrosu artistlerinden Bozkurt Kurut ve Fikret Tartan...

Ahmet Evintan, yaptığı çok olumlu konuşmada, tiyatronun candanlarının rejisör olduğunu belirtti ve yabancı rejisörler getirtmek temennisinde bulundu.

Üniversitelilerler Kültür Kulübünün tertiplediği seri açık oturumlardan. "Cumhuriyetten Sonra Şiirimiz" konulu üçüncüsü, Fransız Kültür Merkezinde, Munis Faik Ozansoy, Arif Nihat Asya, Mehmet Çınarlı, Sunullah Ansoy ve Turgut Uyarın (iştirakiyle, bir panel halinde yapıldı. Dinleyicilerin çoğunluğunu gençler teşkil ediyordu. A. Nihat Asyanın ağdalı diline öz türkçeci Sunullah Ansoyun takılması ilgi çekti. Turgut Uyarın pek mühim bir mazereti olmalı ki, oturum sona ermeden birdenbire çıkıp gitti. Kendisinden muhakkak bazı şeyler sormak isteyenler de hayâl Kırıklığına uğradılar!..

İstanbulda yapılan Fenerbahçe — M.T.K. maçından sonra Fenerli idareciler, misafirlerini şehrin meşhur bir gece kulübüne götürdüler. Komedi de burada başladı. Yetmişe basamak dayamış, beyaz saçlı bir adam, İnci Birolun dansına daynanamıyarak ortaya fırladı ve ceketini sıyırıp, portföyünden çıkardığı ellilikleri, cebine yerleştirdikten sonra, beline sardığı bir masa örtüsü ile göbek atmağa başladı. Misafir futbolcular neye uğradıklarını şaşırmışlardı: Bu yaşta mı halde bulunan bu zat kimdi?. Fenerbahçe Kulübünün İkinci Başkanı olan şahıs, cebinde» çıkardığı ellilikleri durmadan etrafa saçıyor, yerlerde yuvarlanıyor, göbek atıyor ve bir türlü yorulmak bilmiyordu. Nihayet dansözün boynuna sarılıp öpmeğe başlayınca, etraftan yetişenler tarafından masasına döndürüldü.

İstanbul Operası yeni bir eserin provalarına başlamış. bulunuyor. Motzart'ın "Pigaronun Düğünü" eseri için Opera Direktörü Aydın Gün, Ankaradan üç misafir sanatçı getirmiş: Bariton Özcan Sergen, bas Ayhan Baran ve mezzo-soprano Nevin Pere... Ancak Pere, eşi ve çocukları Ankarada bulundukları için, onlara bir an önce kavuşmanın sabırsızlığı içindedir.

Çalışmalara hızla başlanmıştır. Ancak Ankara ile İstanbul sanatçıları arasında ötedenberi mevcut olan rekabet düşünülecek olursa, bu davranışın İstanbul artistlerini pek memnun etmediği ve bu yüzden Aydın Güne bir hayli sinirlendikleri kolayca tahmin edilebilir.

Önceki hafta perşembe akşamı Devlet Konser Salonunda İdil Biretin resitali vardı. Salı geceki konsere bilet bulamamış olanlar, bu vesile ile İdil dinleyebilmiş oldular. Epeyce zayıflamış ve saçlarının rengini açmış olan İdil Biret beyaz, uzun tuvaleti ile çok tatlıydı. Konser sonunda uzun uzun alkışlandı ve tekrar tekrar sahneye çağrıldı.

Gecenin dinleyicileri arasında, başta İnönü ve eşi olmak üzere, İbrahim Öktem, Feridun Cemal Erkân, Turgut Göle ve eşi Sevim Göle, ahbapları ile gelmiş olan Bekir Tünay, Adnan Savgun ve eşi Nilüfer Saygon, nefti kadife döpiyesi ile çok şık ve güzel olan Leylâ Çelikbaş ve eşi Fahir Çelikbaş Dr. Fevzi Renda ve, yeni tarz yaptırdığı saçları ile çok zarif eşi Suzan Renda görülüyorlardı. Ayrıca, Zarife Koçak, Şefika Çoruh, Mahmut Öngören, Aslan Özügür ve eşinden başka, yalnız gelmiş üç Aksallar - İsmail Rüştü, Kemal Rüştü ve Nedim Rüştü vardılar.

Önceki hafta cuma günü Kent Otelinde, Erenköy Lisesini Bitirenler Derneğinin aylık çayı vardı. Salon güzel, pastasız verilen kanapelerle savuşturulan çay zayıf, fakat topluluk her zamanki gibi temiz, güzel ve samimi idi. Salonda, muhtelif yaşlar ayrı gruplar meydana getirmişlerdi. Kapının hemen yanındaki grupta en gençler vardı: Cihat Torun, Necıâ Sarı, Gülbün Bayülken, Sitare Şimşek ve Habibe Düzgören... Ortadaki büyük masa etrafında toplananlar da epeyce eski mezunlardır: Meselâ Melâhat Ruacan, Hürriyet Sırmaçek, Aliye Koryürek ve arkadaşları...

Bir Açıklama

14. Mart. 1964 tarih ve 508 sayılı mecmuanızın. (YURTTAN AKİSLER) başlığını taşıyan yazınızda, benim bir AKİS'ciye verdiğim beyanat kısmında noksan ve yanlış yazılış mevcuttur. Şöyle ki: Muhabiriniz benden HADARİ mukavelesinin hangi tarihte yapıldığını. 5 adet GE. lokomotiflerinin hangi sene servise alındığını sordu.

Mukavelenin 1956 senesinde yapıldığını, lokomotiflerin 1958 senesinde servise alındığını söyledim.

"— Ama efendim, Demokrat Parti zamanında alınmış" dedi.

Ben de, yapan cezasını görür dedim.

Sizden sonraki Vekil zamanında Meclis araştırılması yapılırken niçin söylemediniz, mukabelesinde bulundu. Aynen şöyle dedim :

«— Bir Bakanın vesayet ve murakabe hakkını kullanma yetkisini, kullanma şekli ve zamanı bakımından beni istihlâf eden Parti arkadaşım Bakanla fikir beraberliği halinde değilim. O, emrindeki müesseselerin ve dolayısiyle Devlet Demir Yollarının tasarrufları bittikten sonra murakabe edebileceğini, müstakil idare olduğu için daha evvel müdahalede bulunmağa kanuni yetkisinin olmadığını söylemişti.

Halbuki ben, yolsuzlusun başladığı ve istihbar edildiği zamanda müdahale edilmesinin kanuna aykırı olmadığı gibi memleketin de menfaatlarının icabı bulunduğu kanaatındayım. Ayni zamanda Bâkan hakkında görevini kötüye kullanmaktan yüce Adalet Divanına sevkedilmesi kararı müzakere edildiği ve Devlet Demir Yolları Birinci Müdürler Kurulunun tercih hakkını kullanma kararı da kanaatlarıma ve gerçeklere uygun bir karar olduğu için konuşmamda zaruret yoktu.

Simdi, AİD, tarafından birinci tercih kararı reddedilmiş, Demir Yollarının menfaatleri yanlış istikametlere yöneltilmek istenmiştir. Benim isin, 33 Lokomotif Hadisesinin birinci, defa görüşülmesi sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin aydınlatılmadığı, inancı mevcut bulunduğundan, konuşmak ve hadiseleri ve vesikaları objektif olarak bütün gerçekleriyle ortaya koymak kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir, dedim.

Sivas Senatörü
Kifat Öçten

SOSYAL HAYAT

Moda

Küçük başlar

Büyük başın derdi büyük olur, derler. Kadınlar bu mevsim artık büyük baştan vazgeçmiş görünüyorlar. Modanın esasını teşkil eden saç biçimleri de böylece büyük bir değişikliğe uğramış bulunuyor. Gerçi bu mevsimin saç modası kadınları çok bağlamıyor; isteyen uzun saçlı dolaşıyor, isteyen saçlarını kısacık kesiyor. Kimisi yaramaz bukleli flû saçları, kimisi bir kurdelâ ile tutulmuş uslu saçları tercih ediyor. Bir gözü veya yanağı kapıyan perdeli saçlar yanında, yüzü olduğu gibi açıp tepede toplanan derlitoplu saçlar da çok Ensede toplanan gevşek topuzlar, tek gözü örten meş kadar gözde. Ancak bütün bu değişik saç modelleri bir tek görünüş altında toplanıyor: Küçük baş!

Saçlar uzun veya kısa olsun, mı mevsim, kadım küçük başlı gösterecek ve bu ana prehsipe bağlandıktan sonra alabildiğine fanteziye gidecektir. Kabarık saç, krepe saç tam manasıyla yok olmuş kalkmıştır. Küçük başın yanında moda olan birşey de, saçta çizginin, "iv"in yeniden meydana çıkması ve eski zamanda olduğu gibi bu saçların tokalarla süslenmesidir. Bunlar hem saçları tutacak, hem de yeni başlara yenilik getirecektir.

Yeni başların özellikleri, daha dayanıklı olmalarıdır. Bunlar daha tabiî, daha genç görünüşlüdürler de... Gözü veya hiç olmazsa kaşı kısmen örten bir meş, yanağa doğru çıkmış bir eski zaman ondülesi, enseyi açıkta bırakan kısalık, çok belirli veya belirsiz bir saç çizgisi ve yumuşak, sıhhatli, iyi bakımlı pırıl pırıl tabii saçlar... Böyle bir başla her kıyafet çok daha şık, çok daha güzel olacaktır.

Eğitim

Çocuk denilen âlem

İnce, zarif kadın, dinleyicilerini süzdü ve sonra hepsinin tâ gözlerinin içine bakarak hepsinin meselelerini anlamaya çalışan bir dikkat içinde ağır ağır, adeta düşünerek konuşmaya başladı:

"— Eğitimin bütün safhaları birbirine benzemez. Eğitimin -güç ve nispeten kolay devreleri vardır. Çocuğun ikinci yaşı güç bir yaştır. Eğitim yönünden güçlük asıl ikinci yaşla başlar. Bu devrede çocuk ele avuca sığmaz, gürültücü ve şikâyet Konusudur, büyükleri rahatsız eder. Üç yaşından sonra hal, nispeten kolaylaşır, okul çağı gene yeni bir güçlük çağıdır. Halbuki ilkokulun son devresinde çocuk, gene, nispeten durulmuş, meseleleri azalmıştır. On yaşından sonra işe aile birdenbire gene meselelerle karşılaşır ve bazen, bu meselelerin altından kalkamıyacağını sanır. Sanır ki, kendi çocuğu bir istisnadır, onu sükûna kavuşturmak mümkün değildir. Halbuki kısa bir süre geçer ve daha kolay bir devre, aileye geniş nefes alma imkânını verir."

Konferansçı bir an sustu, nefes alarak gülümsedi ve sözlerine devam etti:

"— Demek ki, ne zaman çocuğun hayatında değişiklikler hızlanırsa, gocuğun toplum baskılarına karşı fazla talepleri olursa, eğitim zorlaşmakta, özel bir itina istemektedir. Bilerek hareket eden, güçlüklerin nedenlerini tanıyan anne ve babalar güç devreleri nispeten kolay geçirecekler ve çocuklarına yardımcı olacaklardır. Ailelerin aydınlatılmaları, bu bakımdan, çok önemlidir. Bu, şikâyetleri, azaltacak, çocuğun mutlu bir gelişme yaparak, gelecek devreleri daha rahat geçirmesini Bağlıyacaktır."

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde, Ankara Kolejinin konferans salonunda geçti. Konferanscı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye üyesi, klinik psikolog Feriha Baymur idi. Dinleyiciler arasında, bu defa özellikle çok genç anne ve babalar dikkati çekiyordu.

Önemli yaş : İkinci yaş!

Anneler, Baymura muhakkak ki hak verdiler: İkinci yaş gerçekten

Bu mevsimin Saç modası
Küçük başın derdi de küçük olur!

ele avuca sığmaz oto, anneyi her an peşinden koşmağa zorlamağa başlar. Gürültücüdür, huysuzdur, herşeye el atar, yırtar, kırar. İnsanı hayatından bezdirir. Bu, neden böyledir? Çocuk gerçekten küçük bir canavar olmaya doğru mu gitmektedir? Hayır, çocuk yalnızca, çok masumane, "dünyayı keşif hareketine çıkmıştır. Bize yaramazlık gibi gelen şey. yalnızca öğrenme çabasıdır. Çocuk için bu devre, büyük değişiklikler devresidir. Gerçi bedenîî gelişmesinde hafif bir yavaşlama olmuştur ama, buna mukabil zekisi, duygusal hayatı son süratle gelişmekte ve iradesi teşekkül etmektedir. Yâni iki yaşındaki çocuk yeni bir oluşa, kişiliğini kazanmaya doğru gitmektedir. Bu gelişmeleri yapabilmek için sıçrar, atlar, herşeyi eller, herşeyi tanımak, bu.dış dünyaya ,artık savuştuğu yürüme kaabiliyetiyle beraber girmek, bu dünyayı fethetmek ister. Çocuğun zekâ gelişimi ile el hareketleri arasında büyük bir münasebet vardır. Bunun içindir ki yehi sistemde çocukların kundak edilmesinden vazgeçilmiştir. Demek ki bizim, çoğu zaman yaramazlık dediğimiz şey çocukta çok tabii bir gelişim neticesi meydana gelen haldir. Çocuğun niyeti büyüklerini çileden çıkarmak değil, büyümektir. Bu devrede, bu halleri göstermeyen çocuk normal gelişimini yapamıyor demektir. Asıl endişe verici durum da işte bu durumdur.

İkinci yaşta çocuğun duygusal hayatındaki gelişim, özellikle, çok önemlidir. Çocuk bu yaşta daha çok sevilmek ve ilgi merkezi olmak ister. Bu yaşta çocukta çok kuvvetli bağlar teşekkül eder. Anarbaba sevgisi en kuvvetli bir bağdır. Çocuk, annesi ve babası tarafından sevilmek, kucağa alınmak, okşanmak ister. Bu "ilgiyi bulamazsa huysuzluk eder, İlgiyi bu suretle üzerinde toplamağa çalışır. Meselâ, bu yaşlarda çocukların tipik tepkileri vardır: Anne ile baba konuşurken araya girer, elleriyle anne ve babalarının ağızlarını kapatırlar, gazete okuyan anne veya babanın gazetesine musallat olurlar. Bunlar sebepsiz hareketler değildir.

Çocukta iradenin gelişmesi de çok önemli bir olaydır. Yeni doğmuş çocuk için kendisinden başka alem yoktur. Çocuk ancak iki yaşında kendisini diğer eşyalardan ayırdedebilmektedir. Bunun için de kişiliğini, belli etmek ister ve büyükler, aynı anda ondan başka bir talepte bulununca, çocuk inat eder. Meselâ, "Ayakabılarını çıkarma!" sözünü duyar duymaz onları çıkarıp atan çocuk, şahsiyetini belli etmek istemiştir.

İlk Adım

Bugün dünya meseleleri ile ilgili birçok araştırma ve etüd teşekkülleri, talkınına çabasında olan memleketlerin, planlı kalkınmayı kabul ettikten sonra, sistemli bir çalışma ile ekonomik, sosyal ve hatta, tabii bütün güçlükleri ve banlara bağlı kaderlerini yenebileceklerini rakkamlar ve müspet sonuçlarla ispat etmeye çalışmaktadırlar. Raporlar, gerçekten de ekonomik yönden geri kalmış memleketlerin kalkınmasının bir hurafe olmaktan çıktığını ve çalışına ile mucizelerin başarılabileceğini göstermektedir. Bu memleketler, bir yandan tarım sahasına getirecekleri modern teknik metodlarla gizli işsizliği yenip, tarımı daha verimli bir hale sokacaklar, bir yandan endüstri ve hizmet sahasında büyük yatırımlar yaparak yalnızca tarım memleketi olmaktan çıkacaklar, böylece gelişmenin ilk şartını tahakkuk ettirecekler, nakliye sistemlerini, irtibat sistemlerini ıslah edecekler, sağlık hizmetlerine, sosyal hizmetlere ve bütün diğer hizmetlere yeni bir yön verecekler, erozyonla savaşacaklar, toprağı suya ve eski, yeni bütün endüstrileri lüzumlu enerjiye kavuşturabileceklerdir.

Bütün bu büyük islerin başarılmasında, ekonomik yönden geri kalmış memleketlerin karşısına çıkan tek büyük düşündürücü torluk, tek köstekleyici faktör, personel kıtlığıdır. Memleketlerin kalkınmasında "yetişmiş insan" ve bunu sağlıyacak olan eğitim, işte bundan ötürüdür ki bugün planlı kalkınmanın en önemli meselesi olmuş, "insan yatırımı" deyimini kazanan okullar ve bu okullarda uygulanan sistemler etüd ve araştırma teşekküllerinin başlıca kaygusunu teşkil etmeye başlamışlardır. Ekonomik yönden geri kalmış memleketlerin hepsinde öğretim sahasında dikkati çeken şey, teknik öğretime yeteri kadar önem verilmemiş olmasıdır. Bu memleketlerde klâsik tahsil çok daha fazla revaçtadır ve okumak bu yönden bir elit zümrenin elinde kalmakta, çocuklar, aileler ve sistem tarafından zorla klasik bilgilere doğru itilmektedirler. Bu hal, ilgililere göre geri kalmış memleketlerin kalkınmasını köstekleyici en vahim faktördür ve süratle ele alınmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığının bir süredir, bu dâva üzerinde çalıştığı bilinmektedir. Memleket gerçeklerine cevap veren ve okumayı gerçek anlamında köye kadar götürüp, yaşadığımız hayatta faydalanabileceğimiz bilgiler verme şeklinde ele almak, artık öyle görülüyor ki, kalkınmamızın da, daha uzun vadeli olmakla beraber, kaçınılmaz bir şartı olmuştur. Yalnız, bunun başarıyla tahakkuk ettirilmesi aynı zamanda "aile"de zamanımıza uygun bir zihniyetin doğmasına ve eski fikirlerin, eski inanç ve düşüncelerin yenilenmesine bağlıdır.

Türk ailesinin, çocuğunu hayata hazırlama tarzı henüz hiçbir reform geçirmemiş ve eski "paşazade" zihniyetinden de kurtulamamıştır. Bizde genel olarak, çocuk, titr sahibi olmak, diploma almak, "büyük adam" olmak için okur. Büyük adam olmak demek, belirli birkaç mesleğe girmek demektir. Bunu beceremiyen çocuk ise okuyamamış, adam olamamış çocuktur. Çocuklarımızı, bu zihniyet içinde, çoğa zaman başaramayacakları sahalara itmekte, onları ezberci, nazari kişiler olarak yetiştirmekte, gerçek öğrenme zevkini onlara tattırmadan, onları bunaltmaktayız. Halbuki evdeki en küçük işlerden başlıyarak, onlara birşey yapmayı ve başarmayı öğretmeli, onları küçük taştan klâsik ve müphem bilgilere doğru değil, yaratıcı, pratik, verimli çalışmalara doğru itmeliyiz.

Bir süredir Ankara kolejinde Okul-Aile Birliğinin, Türkiye Ruh Sağlığını Koruma Derneği ile müştereken tertiplediği filmi konferansları izlemekteyim. Yabancı ülkelerde çevrilmiş olan bu çok ilginç filmlerde dikkatimi çekken başlıca nokta, anne ve babaların, küçük yaştan çocuklarına aşılamağa çalıştıkları, iş yapma, iş başarma sevgilidir. Okullarda, daha büyük yaşlarda, yeni bir zihniyetle çalışabilmek muhakkak ki, çok daha küçük yaşlarda ailede verilecek olan eğitime bağlı kalacaktır. İlk adım daima aile çevresinde atılır.

Jale CANDAN

Filmler

Preminger'in "Exodus"ü

Otto Ludwig Preminger, 1906 yılında Avusturyanın başkenti Viyanada doğdu. Ailesinin başlangıçtaki isteğine bakılırsa genç Preminger, baba mesleği hukukçuluğu seçecekti ya. üniversite yıllarında tiyatro ağır bastı ve onyedi yaş sularında iken ünlü Max Reinhardt'ın yönettiği Viyana Josefstadt Tiyatrosuna girdi ve oyunculuğa başladı. Genç Preminger, o sıralar, Shakespeare tutkunuydu ve Shakespeare'in yanıaıra Goethe ve Sohiller de ilgisini çeken yazarlardandı. Çeşitli tiyatrolarda çilesin! doldurduktan sonra, yirmiiki yaşında iken Reinhardt'ın aracılığında Joseistadt'a bu sefer, yapımcı-rejisör olarak girdi.

Yeni dünya ile eski dünya arasında Birinci Dünya Savaşı sonrasında bağlayan yakınlaşma 1935 yıllarında daha da hızlanınca, Preminger çeşitli rejisör ve oyuncularla birlikte çağrıya uydu ve Amerikanın yolunu tuttu. Broadway'deki ilk oyunu "Libel"dir ve oyunun kazandığı başarı, ilgiyi Preminger üzerine çekmekte gecikmedi. Preminger, Hollywood yoluyla sinemaya da atladı. Yapımcı Joseph Schenck adına."Under Your Spell-Beni Büyüledin" (1936) ve bir yıl sonra da "Danger-Love at work-Dikkat, Aşk İşbaşında" (1937) filmlerini çevirerek sinema serüvenine başladı. Preminger, üç başlı masal devleri gibi çalışıyordu: Tiyatro rejisörlüğü, sinema rejisörlüğü ve oyunculuk.

Birbiri arkasına çevirdiği filmleri arasında hemen hemen her türe rastlanır : Polisiyeler, hafif salon komedileri, kostüme tarih! filmler, müzikliler, gangster filmleri ve western'ler.

Rejisörlüğünün yarnısıra filmlerinin yapımcılığını da yapıyor olması Preminger'i sürekli Olarak günün modasına uygun ve seyirci çoğunluğunun isterlerine yaklaşık filmlere, ister istemez, itmektedir, "Forever Ambar - Amber", "The Moon is Blue-Ay Mavidir", 'Carmen Jones-Siyah Karmen", "The With tae Golden Arm-Altın Kollu Adam", "Saint Joan-Jan Dark", "Bonjour Tristesse - Günaydın Hüzün" ve 'Esodus", hep bu itişin zorunlu ürünleridir.

Kör, kör parmağım gözüne

Leon Uris'in romanı "Exodus", doğrusunu söylemek gerekirse, pek oyle önemsenecek bir edebî değer taşımamaktadır. Uris, geçen yıllarda yal hudilerin yeni bir devlet kuruşu çabaları karşısında açıkgözlükle hem bundan yararlanmak, hem de bunun romanını yazmak yolunu seçmiştir. Uris'e, romanı, birçok açılardan yararlı olacaktır, çünkü Uris yahudi asıllıdır, dünyanın gözleri İsrael üzerine çevrilmiştir, yahudiler tarihte ender rastlanılan bir gözüpeklik içinde silaha sarılmışlar, dişlerini tırnaklarına takarak ne pahasına olursa olsun, İsrael topraklarına yerleşip bağımsız bir devlet kurma savaşına girişmişlerdir. Uris, hemen kolları sıvamış ve beylik bir aşk serüvenine buladığı, sözde bir genç devlette kuruluşunun hikâyesini anlatan "Exodus"'ü bir çırpıda yazıp ortaya çıkarmıştır. Tabiî, bu çeşitten kuruluşlarda gelenek olduğu üzere, mutlaka bir amerikan kahraman da işin içine karışacak, başrollerden birini yüklenerek, çorbaya mutlaka bir avuç tuz atacaktır, Amerikan okuru için bu, zorunludur. Ayni zorunluluk bu defa filme aktarıldığında da, Dalton Trumbo gibi aklı başında bilinen bir senaryocuya kendini duyuracaktır.

Preminger, yapımcı-rejisör olarak Hollywood'daşı Stanley Kramere çok benzer. Kramer de günün havasına uygun filmler yapmaktadır. Filmog rafilerda bu moda filmler o modanın son bulmasıyla birlikte çarçabuk, bir sabun köpüğü gibi sönmekte ise de, yapımcısına etek dolusu para kazandırdığından, geçici yanı kesinlikle önemsenmemektedir. Önemli olan, ağzı açık bekleyen seyirciye -Uris türünden olan yazarlar da okurlarına- hazırlop filmi yetiştirip verebilmektir.

Gerçekte 220 dakika süren - bu süre yurdumuzda 200 dadikaya indirilmiştir- "Exodus"te, genç İsrael devletinin kuruluş serüveni başarıyla anlatılmaktadır. Ama bu başarı, bizim ünlü deyimimizde olduğu gibi kör, kör parmağım gözüne" örneğidir.

Vatan yaratan kahramanlar

Uris'in romanı, senaryocu Dalton Trumbo'nun elinde pek büyük değişmelere uğramamıştır. Tam tersi, hemen hemen bütünüyle sinemaya aktarılmış gibi birşeydir. Preminger, süper-prodüksiyona gitme amacı güttüğünden, romandaki olaylar dizisine pek dokunulmasını istememiştir. Hikâye, Kıbrısta başlamaktadır. İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasında yeni yeni devletlerin kuruluşları, ya da bağımsızlığa kavuşturulmadan, dünyanın dört bir bucağına dağılmış yahudilerde de bir devlet etrafında toplanma umudu uyandırmıştır. Yahudiler bunun için ne gerekli ise onu yapmaktadırlar. Savaş ise savaş, teşkilatlanma ise teşkilâtlanma, propaganda ise propaganda... Soğukkanlı İngilizler, mandaları altında tuttuk-

lan Filistin topraklarına yahudi akınını yarı yumuşaklık, yarı zor kullanıp, hattâ toplama kampları da kurarak, engellemeye çalışmaktadırlar. Problem Birleşmiş Milletlere götürülmüştür.

Ortam bu iken Preminger, Uris'li ve Trumbo'lu hikâyesine başlar. Kıbrısa gelmiş yeni bir dul amerikalı hemşire Kitty (Eva Marle Saint), biraz zorlama, biraz da uydurma bir havarilikte olaylara karışır. Kocası dolayısıyla yakınlık duyduğu ingiliz kuvvetler komutanı General Sutherland (Ralp Richardson) ile çaylı, yemekli sohbetler yapar, balolara katılır. Generali bir bakıma eğitir.

Arada, tabiî, hikâyenin baş kahramanı, İrgus teşkilatının gözüpek adamı Ari Ben Canaan (Paul Newman) ile de tanışmaktan geri kalmaz. Preminger'in bütün çabası, aşk serüvenleri içinde bir destan filme gitmektir. Ama bunun için gerekli malzemesi kıttır. Senaryocu Trumbo, ille de Uris'in roman çizgisinden ayrılmamak zorunda olduğundan, bir yerden sonra Preminger'e de pek yardımcı olamamaktadır. O zaman Preminger, en ucuz yola romana sapar. Bir ikinci aşk serüveni uydurur, araya her iki teşkilâtın aykırılıklarını, sonra da üçüncü boyuttakilerle teşkilâtçıların çatışmalarım koyar. Bu yeni boyutlamada ucuzluk, birbirini kovalamaktadır. İki teşkilât -biri, aydınların kurdukları şiddet karşıtı; difteri, eski kuşaktan olanların intikamcı ve şiddetten yana olan teşkiltları -, amaç bir olmakla birlikte, yürünecek yol üzerinde ayrılığa düşerler. Ben Canaan, amcasının (Hugh Griffith) başı bulunduğu şiddetten yana teşkilâtla çatışır. Baba Barak Ben Canaan (Lee J. Cobb) ise barıştan, meselenin barış yoluyla çözülmesinden yanadır. O günlerdeki tutumunun ne olduğu bilinmeyen -gerçekte yahudileri kesinlikle Filistinde istemeyen ve bugün de ayni tutum çevresinde tekvücut olarak birleşen - arapları ise küçük bir köy muhtarı olan Taha (John Derek) temsil etmektedir.

Aydınların, meselenin Birleşmiş Milletlerde çözümünü isteyen teşkilâtı yeni bir oyuna girişir: Kahraman Ben Canaan, tam bir sinema uydurmacılığı içinde ingiliz toplama kampından subay kılığına girip, imzaları taklit ederek, göçmenlerden altıyüz kadarını kaçırır ve battı batacak bir gemiye doldurur. Fakat gemi limandan ayrılmak üzereyken ingilizlerin akılları başlarına gelir ve geçidi kapatırlar, gemi limanda hapsedilir. Aydınların teşkilâtı vakit geçirmeden işe girişir ve sonradan adı, kutsal kitaptaki, Musanın kavmiyle Mısırdan çıkışını deyimleyen "Exodus"e çevrilecek olan "Olympia" gemisi serüveni böylece başlar.

Preminger çuvallıyor

Yahudilere, Filistin, Birinci Dünya Savaşı sonunda da vaadedilmiştir ama, bu söz tutulmamıştır. "Uluslar da insanlara benzerler, sözlerini tutmazlar." İkinci Dünya Savaşı sonunda ise, bu eski vaad yeniden tazelenmiştir. Uyutmacılık, uluslararası büyük politika oyunları, bu gerçekleştirmeyi uzatınca, yahudiler başka yolları denemeye girişmişlerdir. Haklı, ya da haksız, amaçlarına ulaşmak için savaşmışlar, didinmişler, ölmüşler, öldürmüşlerdir. Preminger'in filmi "Exodus"a bakarsanız, bu çekişme ve savaş son derece "meşrû"dur. Bu "meşrû"luk öylesine bir biçim ve yorumda ele alınmaktadır ki, Preminger, yapımcı-rejisör olarak, kendiliğinden aşırı bir "tek-taraflılık"a düşmektedir.

Preminger ısrar eder. Yahudileri daha da haklı çıkarmak için o günlerin ara ulusları ingilizlerle arapları, şiddetten gözü dönmüş kişilerle temsil ettirir. Bunlara, birbiri arkasına cinayetler işlettirir, bu arada bir bölümde de nâzilere çamur atmayı unutmaz.

Sonra ne mi olmaktadır? 200 dakikalık bir süreyi doldurabilme yolunda Preminger, her önüne çıkan olaydan yararlanmaktadır.

Elbet kötü filmler yapacağız!

T. KAKINÇ

Tabii, ne sanıyordunuz? Elbet kötü filmler yapacağız! Siz aydınlar; siz ikibuçuk-üç lira karşılığında bilet kestirip karanlık sinema salonuna girerek rahat koltuklarda yan gelip oturan yerli film seyircileri; siz yerli filmlere karşı yalnızca sövmek için ağız açan eleştirmeci baylar, sinemamızdan ne bekliyordunuz, daha doğrusu, sinemamızın ne olmasını, ne olmamasını istiyordunuz?

Gerçek şudur: bu sorunun karşılığım sinemanın içindekiler de bilmiyor, dışındakiler de. Bu kurulu, tıkır tıkır çalışan düzemle bilmenin bir fayda sağlayacağını sanmayınız. Ta Amerikalara kadar giderek bunun okulunda okumuşlarının da yaptıklarım gördünüz: Bugün yapılanlardan ne bir parmak ileri, ne de bir parmak geriydi,

"Terli film mi? Geç canım!" diyerek burun kıvıran aydınlarımız, bir günden bir güne sinemamızın üzerine eğildiler mi? Yılda kırk milyon liranın döndüğü bir endüstri dalının iç ve dış sorunları üzerine hangi fıkra yazarımız kafa yordu? Hiç biri! Gelmiş geçmiş hükümet edenlerin hangi Turizm ve Tanıtma, hangi Milli Eğitim, hangi Çalışma Bakanları sinemamızla yakından ilgilendiler? Bırakınız bu Bakanları, bir gelir ve vergi kaynağı olduğu halde hile hangi Maliye Bakanı «Acaba, bu sinema dedikleri ne mene şeydir?" dedi ve üzerine vardı?

Sonra da ağız birliği korosu: "terli film mi? Geç efendim! Aman, ne kötü şeyler onlar! Geçenlerde kaza eseri birini gördüm de..."

Evet, görülenlerin hemen hemen hepsi "kaza eseri" görülmüştür, hiç biri beğenilmez. Niçin beğenilsin? Kötüdürler, ilkeldirler. Daha da kötüleri çevriliyor ve çevrilecek, Türk sineması bir çöküntüye doğru hızla gidiyor. Bunu durdurabilecek, engelleyebilecek güç ya geç kalmıştır, ya da yoktur.

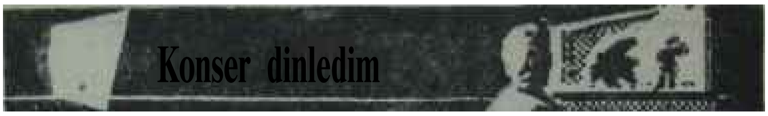
Garip olan; varlığı kabul edilmemiş, yok sayılan birşeye karşı hemen hemen herkesteki bu saldırı düşkünlüğüdür. Saldırmak ve sövmek ise, sinemamıza hiç birşey kazandırmıyor. Don Kişot ile yeldeğirmeni hikayesini hatırlayınız!

Bu alanda kahraman olmak o kadar da kolay ki! Politikada yıldızı sönmekte olan biri "kânun! kanun!" diye koşturuyor. Ama iyiniyeti bilgi desteklemedikçe, tersine akan ırmağı nasıl geriye çevirirsiniz?

Bugün küfü filmler yapılıyorsa, suç yalnızca yapanların değildir. Uzak daran aydınlarındır, düşünme gereğini duymayan yazarlarımızındır, kötüyü reddetme bilincinden yoksun seyircimizindir; ilgisiz ilgililerindir. Bu büyük uykudan uyanılsın, sinemamızın sorunları enine boyuna konuşulup çözümlensin, ilgililer sinemanın varlığını kabullensinler, ondan sonra iyi film bekleyiniz, ondan sonra iyi yerine kötü verildiğinde saldırınız, sövünüz!

Karanlığa tabanca sıkmak, kurşun israfından başka nedir ki!

MUSİKİ

Haberler

Geçen haftanın başında Pazartesi akşamı Hamît Alacalıoğlu yönetimindaki İstanbul Oda Orkestrasını salonlarında dinleyen ankaralılar, geçen yıl İstanbul Filarmonisini alkışladıktan sonra bu ikinci sanat elçisini de memnunlukla izlediler. Yurdun en büyük şehri olan ve özellikle kültür ve sanat hareketlerinde en önde olması gerekirken hernedense son yıllarda bir türlü belini doğrultamayan İstanbulun artık hükümetten resmen yardım gören bir senfonik orkestraya kavuşmasının daha nekadar gecikeceği bu münasebetle bir kere daha soruldu, ama karşılığı alınamadı!..

İki italyan sanatçıdan meydana gelen Gorini ve Lorenzi piyano ikilisi, geçen hafta Çarşamba akşamı Orkestra eşliğinde bir konser verdi. Bu yüzden de ayni gece için tertiplenen Alman Kütüphanesindeki "Hindemithi Anma Töreni" bîr gece öne alındı. Topu topu birtek konser salonu ve biricik senfonik orkestrası' olan, gelen giden solocular da hayli sınırlı sayıda olan şu Ankara şehrinde iki ayrı kurumun tertiplediği iki ayrı konserin gelip de ayni geceye çakışması, geçen yıl biri lübnanlı, öteki türk olan iki uçağın birbirlerini bula bula Ankara göklerinde bulup çarpışmalarını hatırlatıyor...

Hikmet Şimşek

Konseri veren : Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.
Yöneten : Hikmet Şimşek
Solocu : İdil Biret.
Konserin verildiği yer : Ankara Konser salonu.
Günü : 7 Mart 1964. Cumartesi, Saat 16 da.
Program : Barok çağdan Romantiklere kadar olan bestecilerden birer örnek sunan program tertibi güzeldi:

1. Haendel : "Su Müziği" süiti (Düzenleyen: Sir H. Harty),
2. Beethoven : Dördüncü piyano konçertosu,
3. Mendelssohn: Dördüncü, "İtalyan" senfonisi.

Konserin özellikleri : Hiç şüphe yok ki ankaralı dinleyicilerin uzun surederiberi merak ettikleri bir sanatçının bu fırsatla sahnede tekrar görünmesi ilk önemli özelliktir. Bu sanatçı, şef Hikmet Şimşektir.

Konserin diğer önemli yönü ise, zamanlarının çoğunu yurt dışında, ama yine de yurdun hizmetinde geçiren, batı ülkelerindeki resmi temsilcilerimizin, elçiliklerimizin ve" ataşeliklerimizin yaptıklarından çok daha önemli görevler yüklenerek Türkiyeyi yabancı ülkelerde sanat alanında ileri bir memleket olarak tanıtmak için çaba harcayan çok genç bir türk kızının - İdil Biretin- programda çalmasıydı.

Beğendiklerim î Üniversite ve Halk Konserleri dizisinden biri olarak sunulan bu sanat olayı genellikle diğer konserleri aratmayacak kadar olumluydu. Programın zenginliği, katılan solocunun değeri, parçaların çalınışı bunu gösteriyordu. Bir zamanlar "Üniversite Konseri" adı altında birkaç hafta üst üste Rimsky Korsakofun İspanyol Kapriçyosu ile bazı senfonilerin yalnız bir iki bölümünün çalındığı günler pek uzakta değildir. O tarihlerde Üniversite ve Halk Konserleri konusu Orkestra için bir "angarya" olarak düşünülürdü... Tutumun nihayet değişmekte olması Türkiyede Batı sanat müziğinin halk arasında yayılması amacının gerçekleşmesi için çalışan aydınlara geleceğin iyi haberlerle dolu olduğunu müjdeleyen bir ışık etkisi yapmıştır.

Beğenmediklerim : Şimşekin "Su Müziği" ni programa alması iyi bir Jest olmakla beraber - çünkü Türkiyede böyle besteler pek ender çalınır-, bu kadar tantanalı ve parlak bir besteyi ancak çok temiz ve titiz çaldırmakla tam bir başarı sağlanabileceğini unutmuş olsa gerek... Nitekim iki bölümden başlayarak birçok beraberliklerde istenen ton gücünü sağlayamadı. Bir veya iki çalgı grupunun ön plâna çıkması veya diğer grupların hafif çalması yüzünden parçalara gerekli kudreti veremedi. Oysa ki, Haendel müziğinden bu kudreti de çıkarınca geriye sadece "bir hoş seda" kalıverir. Ayrıca, özellikle bakır üfleme çalgılarda falsolar da yabana atılamayacak kadar çoktu.

Sonuç : Herşeye rağmen konser, bir Üniversite Konseri olarak da normal bir sanat olayı olarak da belli bir seviyenin üzerine çıkabildi ve amaçlarına ulaşmak yönünden başarı sağladı.

Daniyal ERİÇ

PURO fay
1964 YILININ BÜYÜK PİYANGOSUNA
katılınız!
Piyangoya iştirak için...
3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı ile 3 adet Fay Temizleme Tozu kapağını P.K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarfın arkasına açık adresinizi yazmayı unutmayınız. Kur'a numaralarınız adresinize gönderilecek ve kur'alar 28 Haziranda Noter huzurunda çekilecektir.
Ford
ARÇELİK
İkramiyeler:
FORD "GALAXIE" 64
10 ADET ARÇELİK BUZDOLABI
(en üstün kaliteli buzdolabı)
300 adet teselli mükâfatı
Talihiniz Açık Olsun...
Terkibinde G-11 bulunan
PURO
piyasada satın alabileceğiniz en mükemmel tuvalet sabunudur
Terkibinde TEXAPON Z bulunan köpüklü - deterjanlı
fay
kalite bakımından üstün, fiat bakımından ucuzdur.
FAY
fay
DETERJANLI
PURO

10
NİSAN
1964
TARİHİNİ
UNUTMAYINIZ
ÇÜNKÜ
BU TARİH
5
MİLYON LİRALIK
ÇEKİLİŞİN SON
PARA
YATIRMA
GÜNÜDÜR
T.C. ZİRAAT BANKASI